

EENMALIGE
UITGAVE!

2016

THEATER JONG

TERUG NAAR MOSKOU!
25 JAAR MEEUW JONGE THEATERMAKERS

EVA BAL
PIONIER VAN HET EERSTE UUR
'IK GA NOOIT MET PENSIOEN'

PORTRET TEN JONGE MAKERS
'JONGERENTHEATER IS VEEL TE BRAAF'

HELLUP: 'IK BEN NIET GEWEND SPIERPILN TE HEBBEN VAN DE THEATERSCHOOL'

TALENTFESTIVAL

HAVEN WERK

REGATTA KUNSTBAKEN

THEATER EN DANS

27 | 28 | 29
MEI HAVENKWARTIER
DEVENTER

MEER INFORMATIE: WWW.FESTIVALHAVENWERK.NL

HET
THEATERSCHIP
TALENTONTWIKKELING

Deventer

FAIR PLAY
CULT-
PARTICIPATIE

Overijssel

Woord vooraf

Voor u ligt een tijdschrift, een magazine, een glossy. We hebben lang gezocht naar het goede woord om dit blad te beschrijven. Wat ons bevalt aan het woord tijdschrift is het woord 'tijd'. TheaterJONG is een tijdsopname, een ijkpunt. Waar staan we nú met het maken van theater met kinderen en jongeren?

Het vorige ijkpunt in Nederland was het grote gele 'TOPboek', dat verscheen in 2008 bij Kunstfactor, voorganger van het LKCA. Dat boek markeerde destijds ook de oprichting van het Netwerk Jeugdtheaterscholen. Nu, acht jaar later, maakten we samen dit tijdschrift. En dit keer markeert dit ook de overgang van het netwerk naar PLATFORM THEATER.

Acht jaar is een lange tijd. Er is veel gebeurd en niet alleen in onze eigen organisaties. Het culturele veld is flink door elkaar gerammeld, wegbezuinigd, gefuseerd, verzelfstandigd, maar ook heruitgevonden. Er zijn steeds weer mensen die wegen weten te vinden om in dit veranderende landschap theater te maken met kinderen en jongeren. Als toegepaste vorm in het onderwijs. Als voedingsbodem voor beeldingskracht. Als speeltuin. Als ontmoetingsplek. Als aanklacht. Als zelfstandige, volwassen kunstvorm. Dat theater wordt intensiever en meer divers. De oude rotten van het eerste uur staan nu naast hun oud-leerlingen die, inmiddels volwassen, met dezelfde bevoegdheid theater maken met kinderen en jongeren. Hoog tijd voor een nieuw ijkpunt!

Een belangrijke aanleiding voor dit blad is ook het jaar van BesteBuren waarin Nederland en Vlaanderen 20 jaar cultureel verdrag en creatieve uitwisseling vieren. Een uitwisseling die terug te vinden is in onze gezamenlijke traditie van theater maken met kinderen en jongeren. Al in 1978 begon de Nederlandse Eva Bal in een vrijwel leeg landschap haar Speeltheater voor kinderen en jongeren in Gent. In TheaterJONG gaat ze in gesprek met een van de jonge honden in de sector.

TheaterJONG is een tijdschrift, een momentopname met een blik naar achter en een blik vooruit. We willen u een inkijk geven in de grote diversiteit van het maken van theater met kinderen en jongeren in Nederland en Vlaanderen. Het heeft niet de intentie een volledig beeld te geven, maar wil u graag inspireren en informeren, uitnodigen om uit te wisselen en in gesprek te komen, samen te werken en uw burens in deze sector letterlijk en figuurlijk beter te leren kennen.

Ocker van Munster

Ocker van Munster

directeur Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst

Victorine Koningsberger

Victorine Koningsberger

voorzitter PLATFORM THEATER

WAAROM IS HET MAKEN VAN THEATER MET EN VOOR KINDEREN VOLGENS U ZO ONTZETTEND BELANGRIJK?

Lees verder op pagina 30!

**JET BUSSEMAKER,
MINISTER VAN ONDERWIJS,
CULTUUR EN WETENSCHAP**

“Door cultuur word je uit je comfortzone gehaald - je leert op een andere manier naar jezelf en de wereld om je heen te kijken. Theater voor en met jongeren is hiertoe van onschatbare waarde. In het theater kun je even de realiteit achter je laten en ruimte geven aan verbeelding en expressie, door er naar te kijken of door zelf toneel te spelen of met elkaar te dansen. Zo ontwikkelen jongeren een creatieve, onderzoekende houding en een flexibele en open geest. Belangrijke vaardigheden voor jongeren om uit te groeien tot zelfstandige wereldburgers.”

**SVEN GATZ,
MINISTER VAN CULTUUR, JEUGD,
MEDIA EN BRUSSEL IN VLAANDEREN**

“Theater is iets prettigs. Wanneer je kinderen al op jonge leeftijd met iets prettigs als theater in contact brengt, door te kijken of er op een andere manier aan deel te nemen, zullen ze er hun verdere leven plezier aan blijven beleven.”

_fotografie Alexander Meeus

INHOUD THEATERJONG 2016

WOORD VOORAF

- _ **3** Door Ocker van Munster en Victorine van Koningsberger

INTERVIEW

- _ **8** Eva Bal en Kamiel van der Laan over pionieren in theaterlandschap

OPINIE

- _ **30** Waarom moeten we theater blijven maken met en voor kinderen en jongeren? Inspirerende antwoorden van o.a. Joop van den Ende en Barbara Wyckmans
- _ **32** Internationale festivals: een noodzakelijk goed
- _ **34** DOX (NL) en fABULEUS (B) over taal in het maakproces
- _ **40** 5 theatermakers & 5 meningen over maken met jongeren: ‘Ga toch eens verder dan de puberteit!’

CIJFERS& ZO

- _ **6** Theaterlandschap in cijfers

REPORTAGES

- _ **20** Fotoverslag van bijzonder maakproces Hofplein Rotterdam meets Gregory Caers
- _ **38** Viewpoints in de basisschool ‘Waarom geen Abramovic for kids?’

COLOFON

- _ Hoofd- en eindredactie **Aukje de Boer**
- _ Redactie **Guido Bosua, Sanne van den Hoek, Nicole Stellingwerf**
- _ Onderzoek **Amalia Deekman, Ingrid Smit**
- _ Fotografie **Guido Bosua**
- _ Grafisch ontwerp **Atelier Oost**

THEATERREPERTOIRE

- _ **22** Nieuwe teksten van jonge schrijvers ‘Zoek een kapstok. Hang je hart op. Of geef hem weg.’

CULTUUREDUCATIE

- _ **26** Ode aan de verbeelding in ‘Stel je voor’

TERUGBLIK

- _ **14** 25 jaar Meeuw Jonge Theatermakers ‘Het oplaadmoment van de week’

COLUMNS

- _ **19** Martijn de Rijk
- _ **46** Dirk De Lathauwer

_Aan deze uitgave werkten mee:
Martijn de Rijk, Dirk De Lathauwer, Marieke Hagemans, Eva Gouda, Sytze Schalk, Rineke Roosenboom, Iona Daniel, Anouk Saleming, Jet Bussemaker, Barbara Wyckmans, Bertien Minco, Jan Jaap Knol, Marjolein Rietveld, Joop van den Ende, Sven Gatz en Petra Blok.

_TheaterJONG is een uitgave van PLATFORM THEATER en het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) en kwam mede tot stand dankzij een financiële bijdrage van het Fonds voor Cultuurparticipatie in het kader van BesteBuren, 20 jaar culturele samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen.

_TheaterJONG is ook digitaal te lezen via www.lkca.nl en www.platform-theater.nl

_Redactieadres info@platform-theater.nl
_Copyright © 2016 Verplichte bronvermelding bij het delen van artikelen of informatie uit deze uitgave.

_Cover: scène uit ‘De loop der dingen’, een voorstelling van Hofplein Rotterdam.

WELK THEATER SCHOLINGSAANBOD IS ER VOOR KINDEREN EN JONGEREN IN NEDERLAND?

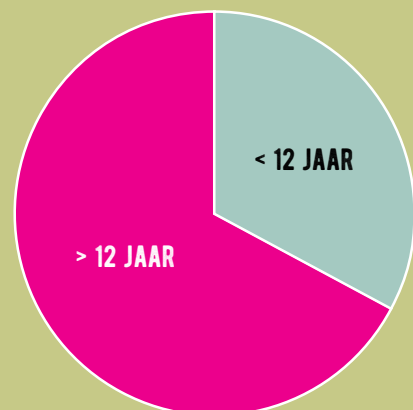
HET LANDELIJK KENNISINSTITUUT CULTUUREDUCATIE EN AMATEUR-KUNST(LKCA) VROEG HET AAN THEATERAANBIEDERS UIT HET EIGEN NETWERK EN VIA HET PLATFORM THEATER EN DE NAPK. 509 DIGITALE ENQUÊTES ZIJN VERSPREID EN 128 MENSEN HEBBEN DE VRAGENLIJST INGEVULD. HIERONDER EEN AANTAL OPVALLENDE UITKOMSTEN.

93% VAN DE AANBIEDERS WERKT MET FREELANCERS

Bijna alle aanbieders werken met freelancers (93%), variërend van 1 tot 200 en van een paar uur per jaar tot 1, 2, 5, 8 of 12 fte's. In de theaterwereld –kunnen we concluderen– is het eerder regel dan uitzondering om freelancers in te huren voor enkele uren per week en soms per jaar.

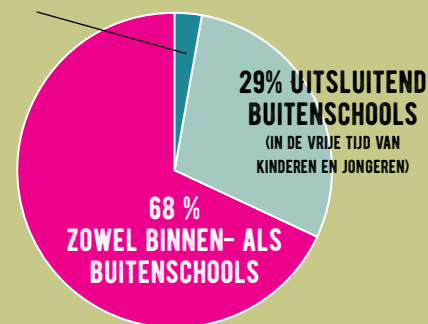
<12 JAAR>

Van de aanbieders die een binnen- en een buitenschools aanbod hebben, heeft 33% een aanbod voor 12-, terwijl 67% van de aanbieders een aanbod heeft voor 12+. De aanbieders met alleen een buitenschools aanbod zitten bijna op dezelfde verhouding: 71% voor 12+ en 29% voor 12-.

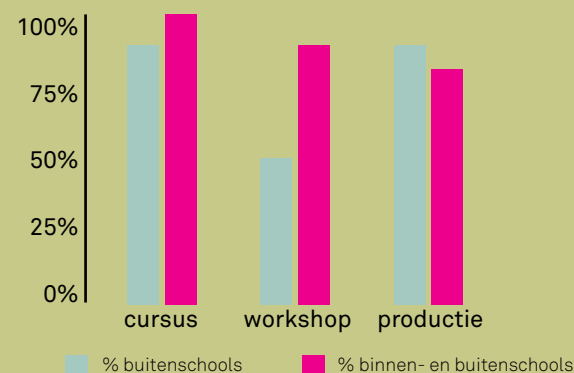
AANBIEDERS BINNEN-SCHOOLS BUITENSCHOOLS

3% UITSLUITEND BINNENSCHOOLS (DUS TIJDENS SCHOOLTIJD VAN KINDEREN EN JONGEREN)

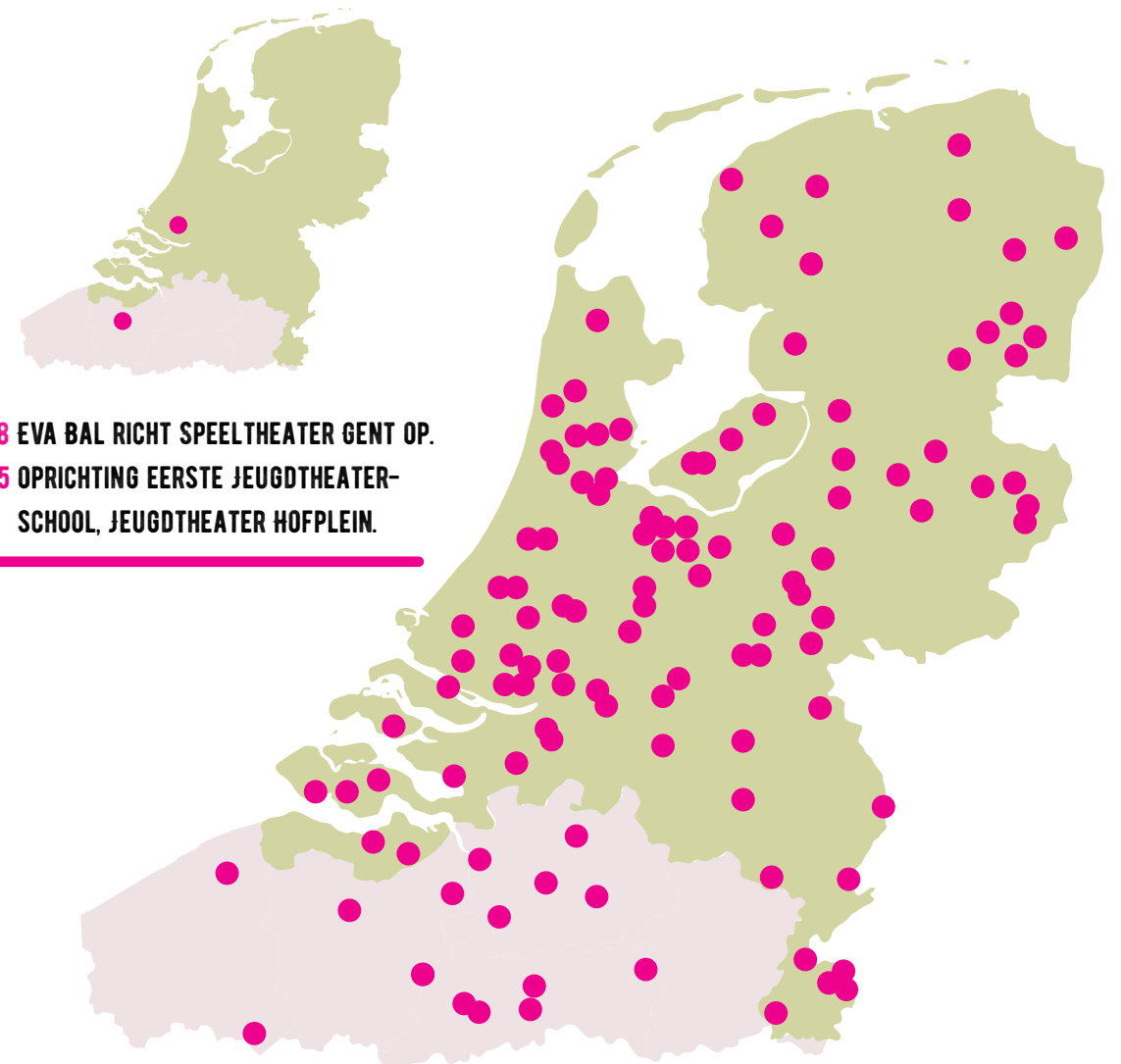

SOORT AANBOD

100% van alle binnen- en buitenschoolse aanbieders bieden cursussen aan. Alle combi- aanbieders geven cursussen. Daarbij valt op dat productiegroepen, een essentieel onderdeel van theater maken, door 90% van de buitenschoolse en 80% van de combi-aanbieders wordt aangeboden.

WAAR IN NEDERLAND EN VLAANDEREN KUNNEN KINDEREN EN JONGEREN ANNO 2016 TERECHT OM THEATER TE MAKEN?*

1978 EVA BAL RICHT SPEELTHEATER GENT OP.

1985 OPRICHTING EERSTE JEUGDTHEATERSCHOOL, JEUGDTHEATER HOPPLEIN.

NIEUWSGIERIG NAAR MEER ONDERZOEKSRÉSULTATEN EN DE ADRESSEN OP DE KAART? KIJK OP WWW.LKCA.NL EN WWW.PLATFORM-THEATER.NL

* Deze kaart is gebaseerd op aanbieders die anno 2016 bekend zijn bij PLATORM THEATER.

EVA BAL MEETS >> KAMIEL VAN DER LAAN

KAMIEL VAN DER LAAN MEETS >> EVA BAL

TWEE PIONIERS. DE EEN BEGON IN 1978 IN EEN LEEG JEUGDTHEATERLAND-
SCHAP. DE ANDER WERKT SINDS 2010 IN DIT LANDSCHAP,
GEÏNSPIREERD DOOR THEATERVERNIEUWINGEN UIT LONDEN. BEIDEN
GESCHOOLED IN UTRECHT, EN BEIDEN WARME PLEITBEZORGERS VOOR
WERKATELIERS IN PLAATS VAN THEATERSCHOLEN. MAAR DAAR LIJKEN DE
OVEREENKOMSTEN OP TE HOUDEN. EEN GEPASSIONEERDE EVA BAL EN EEN
ENTHOUSIASTE KAMIEL VAN DER LAAN TREFFEN ELKAAR IN HETPALEIS IN
ANTWERPEN.

Eva Bal (1938) is de 'godmother' van het
artistiek kinder- en jongerentheater in
Nederland en Vlaanderen. In een leeg
landschap - 'Er was niets, totaal niets' - wist ze
vanaf 1978 de schrale theatergrond te ontginnen
en bouwrijp te maken voor de vele plekken waar

kinderen en jongeren tegenwoordig theater maken.
Eva: "Ik wilde een permanent, reusachtig warehouse."

Kamiel van der Laan (1990) geeft met zijn bedrijf
Three Hills een nieuwe dimensie aan het huidige
jeugdtheaterlandschap door zich te richten op het

Londense theater. Zo ontstond *devised theatre**
over Anne Frank met *verbatim theatre** elementen
en wordt *commedia dell'arte* ingezet bij opera.
Met schoolprojecten als de 'Three Hills Drama
Essentials' duiken middelbare scholieren in de
wereld van bijvoorbeeld *puppetry*.
Ten slotte worden er masterclasses georganiseerd.
Kamiel: "Collega's krijgen de kans met toffe inter-
nationale makers te werken."

Kamiel: "Speel je graag mee?"

Eva: "Kan ik niet."

Kamiel: "Ik speel vaak mee."

Eva: "Dat zie ik ook aan jou. Volgens mij ben je
een goede danser."

Kamiel: "Grappig dat je dat zegt. Ik ben pas
begonnen met privélessen."

* DEVISED THEATRE

Verzamelaan voor alle soorten maakprocessen in de
repetitieruimte. Bij devised theatre zijn vaak regisseurs
en schrijvers betrokken. Zij hebben echter niet een van te
voren vaststaand beeld van wat zij de performers (acteurs
/zangers/musici) in de voorstelling willen laten doen. Dit
wordt 'op de vloer' uitgezocht. Het uiteindelijke resultaat
is dus afhankelijk van de input van alle betrokkenen.

* VERBATIM THEATRE

In verbatim theatre worden interviews en gesprekken
bewerkt tot toneel. Door bewerking van de opgenomen
gesprekken ontstaat een auditief script dat de acteurs via
een oortje horen tijdens de repetities én voorstellingen.
Naast dat de spelers de woorden letterlijk overnemen,
worden ook haperingen en intonatie nagebootst. Echte
personen worden levensechte personages.

Een scène uit de voorstelling 'Vreemd kind in de straat'.
Het is de eerste voorstelling van Eva Bal. Fotograaf onbekend.

HETPALEIS Antwerpen. In hartje centrum popt daar zomaar een prachtig theaterhuis voor kinderen, jongeren en kunstenaars op. De koffie is warm, de paprikasoep pittig en de clubsandwich *huge*. Of ze elkaar eigenlijk kennen. Er valt een open, gemakkelijke stilte. Eva en Kamiel kijken elkaar recht aan. Onderzoekend. Nee, ze weten niet wie de ander is.

Eva: "Er is maar één lijn in mijn leven. En dat is theater. Dat is nooit anders geweest. En het zal nooit anders zijn. Ik heb een hele sterke herinnering. Ik ben 13 jaar. Ik sta op de roltrap van de Bijenkorf. En terwijl ik langzaam omhoog ga, kijk ik naar beneden. Onder mij zie ik schappen, mooi verlicht, en ik denk: 'Dit is het'. Hier wil ik bij horen. Dit wil ik proberen. Ik wil van theater een permanent, reusachtig warenhuis maken. Doe ik een deur open, dan wordt er een film gemaakt. Doe ik een andere deur open, dan wordt daarachter gedanst. En open ik weer een andere deur, dan zit daar iemand te schrijven. Toen al wist ik dat ik iets wou dat niet bestond. Iets dat gedragen werd door volwassenen én kinderen."

Kamiel: "Dat is grappig. Ik had ook zo'n

visioen. Iedere keer als ik van Driebergen naar Utrecht reed, dan kwam ik onderweg in de bus verschillende landgoederen tegen en dan dacht ik: 'Daar wil ik theater maken'. In 2012 kwam het ervan. Voor de Vrede van Utrecht mocht ik, speciaal voor zo'n buitenplaats, een *restoration comedy** maken."

Eva: "Heb je nu een pand?"

Kamiel: "Ja, sinds dit seizoen huur ik een basisschoollokaal dat we hebben omgetoverd tot theaterstudio."

Eva: "Ik heb zestien jaar gezocht naar een plek. Ik ben begonnen zonder geld en zonder plek. Dat was lastig. Speeltheater Gent ontstond vanuit het besef: iedereen doet alles. We werkten in de inkom van een museum, buiten op een pleintje, in een leegstaand lokaal, in een school...."

Eva Bal (Academie voor Expressie door Woord en Gebaar Utrecht o.l.v. Wanda Reumer) wordt in 1978 gevraagd door het voormalige Ministerie van Cultuur van Vlaanderen om het jeugdtheater opnieuw uit te vinden, van nieuw bloed te voorzien. In Vlaanderen bestaat het jeugdtheater dan vooral uit schooltoneel en de opvoering van bekende sprookjes. Deze vraag biedt Eva Bal alle kansen het jeugdtheater in Vlaanderen te professionaliseren en op een hoger artistiek niveau te tillen. Nieuw is dat ze samen met de kinderen en eventueel volwassenen, bijvoorbeeld dansers en musici, voorstellingen maakt, ontstaan op basis van improvisaties.

Eva speelt een gesprek na tussen de toenmalige minister van Cultuur en haarzelf:

MvC: "Wat wilt u gaan maken?"

Ik: "Wat ik maak heeft nu nog geen naam. Het is alles. En het is niets."

MvC: "Wilt u actrice zijn?"

EVA BAL:

"IK HEB EEN GRENZELOZE, EN DAN BEDOEL IK OOK LETTERLIJK GRENZELOZE, BEWONDERING EN RESPECT VOOR DE LIEFDE EN MOED VAN KINDEREN. HOE ZE MEE-CREËREN."

Ik: "Nee, dat wil ik niet."

MvC: "Wilt u maken?"

Ik: "Ja, ik wil wel creëren."

MvC: "Dan heeft u toch een schrijver nodig?"

Ik: "Theater gaat niet uitsluitend over schrijven. Het gaat misschien wel over vernieuwing, over contact, over emotie..."

Slokje koffie.

Eva: "Men wilde het kaderen wat ik deed. Maar daar was en ben ik wars van. Ik was écht de eerste die iets anders ging maken."

Kamiel: "Wat was de eerste voorstelling die je maakte?"

Eva: "De voorstelling 'Vreemd kind in je straat'. De vraag die de voorstelling stelde was: wat doe je met het vreemde van een ander? En wat doe je met het vreemde in jezelf? Een kind met groen haar: besmettelijk, gevaarlijk,..."

Kamiel: "Hoe was het om zo'n nieuwe voorstelling te maken?"

Eva: "Ontzettend ingewikkeld. Maar het mooie van theater is, is dat het teamwork is. Je kunt nooit in je eentje aanmodderen. Want dan red je het niet. Door mensen te zoeken die precies op

dezelfde manier wilden maken als ik, konden we het groter maken. Groter en beter dan wat ik ooit had kunnen bedenken. Maar natuurlijk we hebben gevloekt, gehuild en gekrast."

Eva: "Is dit herkenbaar?"

Kamiel: "Tot voor kort werd ik uitgelachen door mijn 40+ collega's in het jeugdtheaterveld. 'Wat kan ik nou van jou leren?' zei een van hen tijdens een netwerkbijeenkomst eind 2014. Onlangs kreeg ik een mail van een netwerkcollega die tot zijn schrik onze masterclass *verbatim theatre* met Alecky Blythe had gemist en vroeg of ik hem op de hoogte wilde houden.

Ik heb lang last gehad van mijn jonge leeftijd. Ik startte mijn bedrijf in mijn laatste maand als tiener. Een halfjaar daarvoor was ik met een kindercasting-bureau een theaterschooltje gestart met 28 leerlingen. Wegens artistieke verschillen liep het spaak. Ik heb toen al mijn spaargeld van de bank getrokken en ze uitgekocht. Toen had ik ineens een eigen bedrijf. Alle teksten en musicals die ik tijdens mijn opleiding schreef, kon ik in het weekend uitproberen op de vloer. Ik kon mijn eigen koers varen, samen met mijn leerlingen."

* RESTORATION COMEDY

Theatervorm ontstaan in de 'restoration' periode vanaf halverwege de 17e eeuw tot eind 18e eeuw. In de personages zijn veel kenmerken van archetypen uit de *commedia dell'arte* te herkennen.

KAMIEL VAN DER LAAN:

“OPERA VRAAGT OM IJZERSTERKE VERHALEN OF KRACHTIGE MUZIEK WAARDOOR JE EMOTIONEEL KUNT MEELEVEN MET DE PERSONAGES.”

Kamiel van der Laan ontdekt op zijn 17de wat de beleving van theater met hem doet tijdens een schoolreis naar Londen. Daar ziet hij voor het eerst een musical, ‘Blood Brothers’, die grote indruk op hem maakt. Hij volgt de opleiding Bachelor of Theatre in Writing for Performance in Utrecht en richt Three Hills op. Hij werkt zonder subsidie en pendelt gemiddeld elke zes weken op en neer tussen Driebergen en Londen voor masterclasses en werkbesprekingen. “Voor de opera ‘Voorbij de Tolpoort’ (première 9 april 2016) werk ik nu samen met Strangeface Company die o.a. een reusachtig hondenkostuum maakt.”

Kamiel gebruikt bewust het woord opera in plaats van musical. “In Nederland wordt musical vaak verward met plat vermaak.”

Eva: “Ahh, musical! Musical is toveren!”

Kamiel: “Opera vraagt om ijzersterke verhalen of krachtige muziek waardoor je emotioneel kunt meeleven met de personages. Ik combineer die elementen met effecten zoals razendsnelle snelverkleidingen waarvan je denkt: ‘Dit kan niet!’. En dat het dan toch kan. Zelfs in de kleine zaal. Toveren, precies wat je zegt.”

Stilte. Soep. Koffie of thee.

Kamiel: “Als je met kinderen werkt, ben je ook medeopvoeder.

Naast theatermaker, hoop ik leerlingen op te leiden tot kritische wereldburgers.”

Eva: “Aanvaard jij iedereen?”

Kamiel: “Ja, met als enige voorwaarde dat ouders achter het concept staan. We werken – net als het reguliere onderwijs – met ‘passend onderwijs’. Leerlingen met ondersteuningsbehoeften krijgen extra hulp. Van een luister cd voor iemand met dyslexie tot een traject met een creatief therapeut om te werken aan zelfvertrouwen. En iedereen is op vrijdagmiddag welkom bij onze huiswerkclub, zodat je je weekend vrij hebt voor theater.”

Op 8 april 2016 gaat de voorstelling ‘Verdwaald’ van Eva Bal bij KOPERGIEVERY in première. Over verdwaald zijn in jezelf. Gebutst zijn. ‘Verdwaald’ zal ongetwijfeld niet haar laatste voorstelling zijn, maar op de één of andere manier refereert de inhoud van deze voorstelling sterk aan de eerste voorstelling die ze maakte met Speeltheater Gent. Is de cirkel dan toch een beetje rond?

Eva: “Ik heb een grenzeloze, en dan bedoel ik ook letterlijk grenzeloze, bewondering en respect voor de liefde en moed van kinderen. Hoe ze mee-creëren. Hoe loyaal ze zijn. Het groot de wil is om te leven. Hoe bijzonder het vertrouwen is dat je van ze krijgt. Dat is en blijft de kern waarom ik nog steeds met

kinderen werk. En dat blijf ik doen. Ik kan niet anders.”

Kamiel: “Eva, wat wil jij mij meegeven?”

Eva: “Focus je op musical. Ik zie je het helemaal doen. Ga ervoor. Durf te mislukken. Hier in België is het een verguisde theatervorm.”

Kamiel vist ‘All About The National Theatre’ uit zijn tas, een boek voor jongeren dat onlangs verscheen. Eva bladert door het rijk geïllustreerde boek. Kamiel: “Ik hoop dat jij zo’n boek gaat maken waarin je al je kennis en ervaringen tot nu toe deelt. En dat dat een nieuw begin mag zijn.”

THREE HILLS

(VOORHEEN JEUGDTHEATERSCHOOL DRIEBERGEN)

Toneel, dans en muziek zijn Three Hills’ ingrediënten voor totaaltheater. Geïnspireerd door het Londense theater biedt Three Hills scholing voor amateurs en professionals. Het team ontwikkelde eigen genres als ‘speurformance’ en ‘micromusical’. www.threehills.nl

Puppetry meets musical tijdens ‘Annie KIDS’ (2015). Kamiel verzorgde de vertaling, het poppendesign en regisseerde samen met de lesassistenten. _fotografie Victor Schutijser

SPEELTHEATER GENT & KOPERGIEVERY

Eva Bal (1938) richt in 1978 Speeltheater Gent op, nu KOPERGIEVERY. Van 1979 tot 1994 maakt Speeltheater Gent producties en zet het wekelijkse theaterateliers op met kinderen en jongeren waarin gewerkt, gecreëerd wordt met acteurs, musici en dansers. Zestien jaar lang zoekt het gezelschap naar een geschikte plek om zich te nestelen. Pas in 1993 wordt dit ‘nest’ gevonden, in een oud fabriekspand, een voormalige kopergietery. In maart 1994 wordt KOPERGIEVERY geopend en wordt ook de derde pijler van het huis gerealiseerd: het uitnodigen van gezelschappen uit het binnen- en buitenlandse (jeugd) theatercircuit. www.kopergietery.be

NAAR MOSKOU! NAAR MOSKOU! NAAR MOSKOU!

dit is Aukje de Boer

IN 2015 VIERDE JEUGDTHEATERSCHOOL MEEUW JONGE THEATERMAKERS IN LEEUWARDEN HAAR 25-JARIG BESTAAN. AUKE DE BOER BLIKT ZELF EN MET EEN AANTAL JEUGDTHEATERSCHOOLGANGERS VAN HET EERSTE UUR TERUG OP HUN JEUGDTHEATERSCHOOLPERIODE. ALLEMAAL 25 JAAR OUDER, VERTELLEN ZE WELKE BETEKENIS DIE DRIE INTENSIEVE JAREN (1990–1993) VAN THEATER MAKEN OP HUN LEVEN HEEFT GEHAD.

Het is 1990. Ik ben vijftien jaar. Ik woon in een klein dorpje nabij Leeuwarden. Daar ga ik naar school. Naar de Stedelijke Scholengemeenschap. Het dorp waar ik woon bestaat uit een kerk, zeven boerderijen en 34 huizen. Niets te beleven. Nooit niet. De school vind ik ook saai. Ik herinner me dat ik in die alles bepalende zomer -voordat ik mijn boeken moet inleveren - het afscheuren van het kaft-papier van mijn gebruikte boeken opneem op mijn cassetterecorder. Het knisperende geluid van oud verscheurd kaftpapier, afkomstig van boeken die ik niet

meer nodig heb, stemt me vrolijk. Dat is mijn staat van zijn in 1990. Er moet iets gebeuren. Maar wat?

IN MIJN LIJF KOMEN

Omdat ik één keer aan de toneelspeeldagen heb meegedaan, krijg ik vlak voor de zomer een folder in de bus. Er komt een jeugdtheaterschool. Drie jaar lang iedere zaterdag toneelspelen. Alleen de gedachte er aan vrolijkt me al op. Vier proeflessen verder, besluit ik dat dit is wat ik wil. Wel ben ik

'IN DE BLAUWE HEMEL GESTAPT'

Hilde Mulder, 25 jaar artistiek leider van Meeuw Jonge Theatermakers, herinnert zich de start van de jeugdtheaterschool in Friesland maar al te goed: "Er was niets in Friesland op het gebied van jongerentheater. En er was geen geld voor. Door van de jeugdtheaterschool een driejarig proefproject te maken, konden we toch starten. Ik had niet het gevoel bij het maken van 'Drie zussen' dat ik me moest bewijzen. Wel wist ik zeker dat ik die magie van jonge mensen die zo gedreven zijn om theater te willen maken, moest laten zien in de voorstelling. Want zo bijzonder als het voor jullie was, zo bijzonder was het ook voor mij. Ik heb zo vaak gedacht: wat kunnen ze veel! Wat zijn ze slim! Jullie waren evengoed pioniers. Jullie zijn zonder

onzeker, lig iedere vrijdagavond met gezonde kriebels in mijn buik in bed, maar ik ga door. Omdat ik het leuk vind. Omdat ik er energie van krijg. Omdat er iets anders in mij wordt aangesproken, iets wat op school en thuis ongehoord en ongezien blijft. Door theater maken kom ik van dat enorme denkhoofd in mijn lijf. Een lijf wat ik lastig vind omdat het zo verandert. En van dat lijf kom ik in mijn hart. De meest eenvoudige oefeningen raken me diep. Ik herinner me een spiegel-oefening op 'True colours' van Cindy Lauper waarin ik me een absolute danser waan. Of de improvisatieoefeningen die me leren dat – als ik me daadwerkelijk verbind met de situatie – ik overspoelt raak met spelimpulsen die ik kan gebruiken. Mindfulness noemen we dat nu.

NAAR MOSKOU?

In het tweede jaar spelen we scènes uit 'Het huis van Bernalda Alba'. Prachtige thematiek. We analyseren het stuk met een dramaturg, spreken over het lot van Lorca. Ik neem alles in me op en merk dat ik het steeds leuker vind me innerlijk te verbinden met de personages die ik speel. In het derde jaar volgt dan de grande finale: de eindproductie. In een bewerking van Bouke Oldenhof spelen we 'Drie zussen' van Tsjechov. Ik krijg de rol van Olga toebedeeld, de oudste zus. Het decor bestaat o.a. uit een grote lucht-

ballon die leeg op de grond ligt. Tijdens de voorstelling moeten we daar steeds omheen lopen. Pas veel later begrijp ik de symboliek: alles om naar Moskou te gaan lag voorhanden. Olga, Masja en Irina hoefden alleen nog maar te gaan. Toch besluiten ze (onbewust) dat dromen van Moskou fijner is dan er daadwerkelijk naar af te reizen. Een droom blijft tenslotte altijd een droom. Die hoeft je niet te realiseren. 'Drie zussen' is een voorstelling die qua thematiek naadloos aansluit bij het afzwaaien van ons als eerste jeugdtheaterschoolgangers. Welke dromen en verlangens zijn wij wel gaan waarmaken?

Eerst ga ik reizen. En ik besluit theater docent te worden. Zeven jaar lang werk ik op verschillende plekken, maak tientallen voorstellingen en presentaties. Maar opnieuw ben ik ongelukkig. Het verhaal, oh dat prachtige verhaal, dat is toch echt mijn drijfveer. In zowel verbeeldde als werkelijke omstandigheden. En dus ga ik schrijven, word ik cultuurjournalist. In 25 jaar 'ontwikkelt' mijn verhaal zich letterlijk van theater en expressieve performance naar de verstilling van taal, tekst en beeld. Maar verbeelding, een verhaal vanuit het hart, blijft de kern van al mijn werk. Bewijzen kan ik het niet, maar ik heb een sterk vermoeden dat de kiem daarvan gelegd is tijdens mijn jaren op de jeugdtheaterschool Leeuwarden.

reserves zo met ons de blauwe hemel in gestapt.

Ik wilde met 'Drie zussen' een volwassen statement neer zetten waar niemand omheen kon. Die innerlijke drive die jullie allemaal deelden ging verder dan menig professioneel acteur had kunnen hebben. En ik denk dat veel mensen dat hebben gevoeld. Daarom is het ook zo'n mooie voorstelling geworden. Die cumulatieve energie zie ik als tijdloos. Jullie hadden dat. De leerlingen van nu hebben dat. Dat is een constante in onze voorstellingen. Het opzoeken van grenzen brengt dat met zich mee: die energie. Dat hoort ook heel erg bij jonge mensen: uitzoeken wat er nog meer is, wat er nog anders kan. Dat is de rode draad door alles wat we doen hier. Toen we begonnen en nu nog. Dat uitgangspunt is in 25 jaar niet veranderd."

NIEUW SOORT TONEEL

Uit recensie 'Sprankelende Drie zussen' van het Friesch Dagblad april 1993 door Piekke Ridderbos:

'...Met de jeugdtheaterscholen ontstaat eigenlijk een heel nieuw soort toneel dat niet te vangen is onder amateur-toneel. Aan het eind van de opleiding zijn de jeugdige spelers daarvoor te professioneel geschoold. En in goede handen ontstaat eenzelfde brille als bij jonge musici op het concertpodium, met dat verschil dat toneel nooit een individuele prestatie is, maar een gezamenlijke. Talent gepaard gaand met jeugdig enthousiasme is goed voor iets heel moois...'

JARON DE PAAUW (1978)

Nu: eigenaar www.9to5films.com (Amsterdam)

Toen: een 12-jarige jongen uit IJlst, speelde in 'Drie zussen' verschillende figuratierollen

VOLWASSEN WORDEN

"Ik kon niet voetballen, maar ik moest toch wat op zaterdag. En zo belandde ik op de jeugdtheaterschool in Leeuwarden. Het was 1990, en ik was 12 jaar. We kregen les in stadsschouwburg de Harmonie. Een prachtig gebouw, helemaal verlaten op zaterdagochtend. Overal lege ruimtes waar we ons terug konden trekken om scènes te oefenen. Een spannende plek ook: wachten in de coulissen totdat je op mocht komen. Ik kan dat gevoel zo terug halen. Die spanning die dat gaf: de fysieke ervaring dat je op het punt staat iets te spelen. De adrenaline in je lijf en de snelheid waarmee je leert improviseren: een heerlijk gevoel."

"Dramaturgie vond ik ook geweldig. Scripts lezen en dan met elkaar analyseren. Het met elkaar maken, vond ik tof, al had ik geen idee wat dat betekende: een voorstelling maken. Dat ik als speler invloed zou kunnen hebben op het maakproces? Achteraf deed ik vooral wat er van me gevraagd werd. Ik heb ook nooit de ambitie gehad om acteur te worden. Ik vond het samen creëren het leukste. En dat is nog altijd mijn drijfveer, zeker nu ik filmmaker ben."

"Een toffe tijd dus. Maar niet vrijblijvend. Er werd ook discipline van je gevraagd. Heel waardevol voor mij. Eigenlijk word je een beetje volwassen op de jeugdtheaterschool. Alle verschillende dingen die je daar hoort, ziet en leest, neem je mee bij het ontwikkelen van je eigen smaak als mens, maar vooral als maker."

CORINE DE JONG (1975)

Nu: locatiemanager bij zorginstelling (Leeuwarden)

Toen: 15-jarig meisje uit Leeuwarden, speelde in 'Drie zussen' de rol van Irina

COMPETITIE EN OMGAAN MET EMOTIES

"Mijn moeder duwde mij een folder onder m'n neus en zei: 'Kijk, ze starten een jeugdtheaterschool. Is dat niet iets voor jou?' En zo geschiedde. Ik had geen hele sterke drive om te gaan. Ik vond het vooral gewoon leuk. Ik blonk niet echt uit in spel, maar ik vond het heerlijk en keek altijd uit naar de zaterdagen: dan ging ik weer naar toneel. Die Harmonie was van ons, zo voelde het."

"Het kruipen in de huid van een ander. De onderlinge contacten. Dat vond ik belangrijk. Een rol spelen en dan onderzoeken hoe anderen op je reageren. Voor mij was de jeugdtheaterschool vooral een sociaal gebeuren. Dat merkte ik vooral toen ik in het derde jaar terug kwam, nadat ik in het tweede jaar van de jeugdtheaterschool een jaar naar Amerika was geweest. Ik kwam terug in het jaar waarin we de grote productie gingen maken. Ik werd Irina, de jongste zus, toch een soort van hoofdrol. Een aantal mensen uit de groep liet me echt voelen dat ik –volgens hen– geen recht had op die rol. Ik was tenslotte een jaar weggeweest. Ik heb daar echt last van gehad, wilde me op een gegeven moment zelfs terugtrekken. Toch wist Hilde het vlot te trekken. Competitie en concurrentie voelde ik voor het eerst op de jeugdtheaterschool."

"Ik heb niets bijzonders met theater. Ik ga regelmatig naar voorstellingen en concerten, net als ieder ander. Het omgaan met emoties, het samen creëren; voor mij zijn het allemaal basisvaardigheden die ik heb meegenomen in mijn verdere leven. Ervaringen delen, elkaar in je waarde laten, en de onderlinge saamhorigheid heb ik als heel bijzonder ervaren."

ANNET HUIZING (1977)

Nu: regisseur, actrice en shiatsu therapeut in opleiding (Tilburg)

Toen: 13-jarig meisje uit Buitenpost, speelde in 'Drie zussen' de rol van Masja

HET OPLAADMOMENT VAN DE WEEK

"Ik wilde dolgraag spelen. Acteren. Dat deed ik al vanaf mijn vierde jaar. Mijn ouders vonden een jeugdtheaterschool goed en na de eerste les wist ik zeker: dit is wat ik wil. Iedere zaterdag stapte ik zingend in de trein naar Leeuwarden. Het was het hoogtepunt van de week, nee, het oplaadmoment van de week."

"Je was echt met kunst bezig, dat realiseerde ik me pas achteraf. Tsjechov met jongeren, zo bijzonder dat we dat deden. Dat je altijd kunst kan maken, ook met amateurs. Dat je méér kan maken dan alleen een mooi stukje. Dat heb ik echt geleerd op de jeugdtheaterschool. Wat ik heb meegekregen van Hilde Mulder? Dat als je er helemaal bent, je je helemaal kan verbinden met wat je speelt, in je hoofd en je hart, er dan rust en veiligheid ontstaat. Ik vind haar een bijzondere maker. Ik zie haar nog zo zitten tijdens de repetities van de 'Drie zussen'. Hoe ze gefrustreerd in haar haren zat te woelen. En hoe dat dan alle kanten op piekte."

"De jeugdtheaterschool was voor mij mijn redding. Ik kon er mijn ei kwijt. Ik had weinig aansluiting bij de jongeren in het dorp, maar op de jeugdtheaterschool vond ik gelijkgestemden. Natuurlijk vond ik het ook moeilijk: de bewegingslessen van Hildegard Draaijer waren voor mij enorm frustrerend. Of dat we verplicht naar een doorloop van de drie zussen moesten kijken, toen nog op video, en dat Hilde zei: 'Als jullie zo spelen, dan blaas ik de hele voorstelling af'. Maar door die directe aanpak heb ik wel geleerd me open te stellen."

ERIC SCHENKEL (1974)

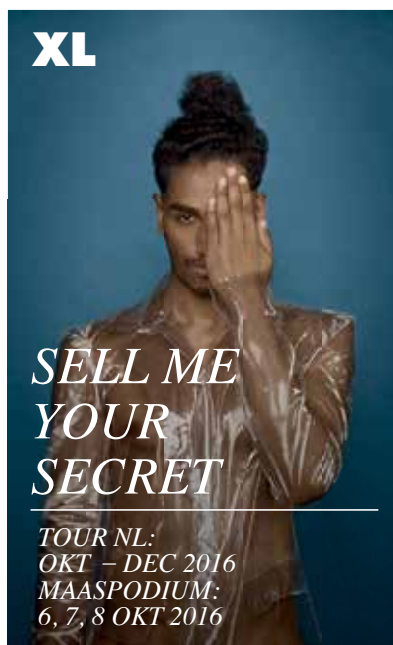
Nu: eigen bedrijf in jobcoaching, daarnaast financieel planner (Groningen)

Toen: 16-jarige jongen uit Haulerwijk, speelde in 'Drie Zussen' de rol van Toezenbach

ALLES KAN ALTIJD ANDERS

"Ik speelde al enige jaren bij het dorpstoneel in Haulerwijk. De regisseur vertelde dat er een jeugdtheaterschool kwam in Leeuwarden en dat dat echt iets voor mij zou zijn. Hij had gelijk: ik vond het geweldig. Iedere zaterdagochtend stapte ik vroeg in de bus en dan hobbelde ik door al die kleine dorpjes heen voordat ik in Leeuwarden aankwam. De improvisatielessen vond ik super. Gekke dingen verzinnen. Onlogische scènes maken. Als ik iets heb geleerd op de jeugdtheaterschool dan is het wel verder kijken dan je neus lang is. Breder kijken. Alles kan altijd anders. De wereld steekt een stuk ingewikkelder in elkaar dan jij als 16-jarige denkt."

"Wat kan ik? Wat wil ik? Waar ben ik goed in? Je ontdekt vooral jezelf op de jeugdtheaterschool. Mijn vrienden uit het dorp begrepen niets van wat ik daar allemaal op zaterdag deed. Maar dat stond onze vriendschap niet in de weg. Ik weet niet zoveel meer van het maken van 'Drie zussen'. Behalve dan dat ik ook dat superinteressant vond. We werkten heel serieus: ieder zaterdag, maar ook alle vakanties. In mijn ogen toen al heel professioneel. Na de jeugdtheaterschool, heb ik nog een jaar op de Vooropleiding (nu De Noorderlingen) gezeten. Maar dat vond ik lang niet zo leuk als de jeugdtheaterschool. Ik realiseerde me dat ik geen acteur wilde worden. En ik stopte met spelen, los van een paar voorstellingen zoals 'Abe' van Tryater (1995). Eigenlijk best zonde. Ik heb nog steeds het gevoel dat ik er iets mee moet."

INTERESSE IN EEN MASTERCLASS EN/OF VOORSTELLINGSBEZOEK?

NEEM VOOR ADVIES OP MAAT CONTACT OP MET DORIEN FOLKERS (DORIEN@MAASTD.NL OF 010 7070430)

Kiesjedocent.nl

Waar je een geschikte kunstdocent kunt zoeken, vinden en kiezen!

Op zoek naar een kunstdocent?

- ▶ De meeste kunstdocenten
- ▶ Eenvoudig zoeken, vinden en kiezen
- ▶ Moeiteloos contact leggen zoals jij dat wilt

Ben jij een kunstdocent?

- ▶ Gemakkelijke en kosteloze registratie
- ▶ 3.500 bezoekers per maand & 350 contacten
- ▶ Onderhoud en maak je eigen profiel

Beroepsvereniging, docentencollectief of centrum voor de kunsten?

- ▶ Biedt docenten de mogelijkheid om aan te geven dat ze aan jouw 'netwerk' verbonden zijn

Kiesjedocent.nl wordt mogelijk gemaakt door All Art Professionals, hét platform waarop kunstdocenten samenwerken en elkaar helpen.

Verrijkend tegengif

Wat drijft jongeren van nu om theater te maken? En zijn daarin verschillen aan te wijzen met mijn eigen generatie?

Op mijn veertiende voelde ik een sterke, maar nog ongedefinieerde fascinatie voor theater; zonder nog precies te weten waarom wist ik dat ik daar moest wezen. Gaandeweg werd dat verlangen bevestigd en kreeg het meer dimensies en een duidelijker reliëf. Na enig nadenken heb ik die teruggebracht tot vier kwaliteiten, vier redenen waarom ik in het theater wilde zijn:

1. Het theater was een plek waar werd samengewerkt met een intensiteit die ik daarvoor niet kende.
2. Ik kon er zonder gêne onderzoeken wie ik was.
3. Daarnaast vond ik in het theater een medium om hardop na te denken over de wereld, mezelf te verdiepen in kunst, literatuur, de ander.
4. En natuurlijk was het ook gewoon een kwestie van spelplezier en ijdelheid. Afgaand op mijn eigen ervaring – en die van anderen – met jongeren van nu, is mijn conclusie niet wereldschokkend: de jongere van nu wordt door eenzelfde combinatie van motieven gedreven om theater te maken.

Wel zijn de maatschappelijke omstandigheden waarin jongeren tegenwoordig het theater betreden in vergelijking met 25 jaar geleden radicaal veranderd. Zo groeien jongeren van nu op in een samenleving die politiek-economisch onzekerder is. In cultureel opzicht drukt de wereld zich meer en meer uit in beeldtaal en meetbare grootheden. Dingen moeten snel duidelijk en in één oogopslag te begrijpen zijn. In het onderwijs wordt kennis met groeiende argwaan bekeken, de interesse van de student is leidraad geworden. Deze ontwikkelingen gaan volgens mij ten koste van historisch bewustzijn en de waardering voor nuance en diepgang en werken individualisering en polarisering in de hand. Dat zou je pessimistisch een verarming kunnen noemen, en dat is het in wezen ook, maar ik denk dat juist het theater een van de plekken is die als een verrijkend tegengif zou kunnen werken.

De recente veranderingen in het theaterlandschap baren in dat opzicht zorgen. Het wegbezuinigen van productiehuisen en de door de politiek opgelegde eisen van professionalisering, hoge productie en cultureel ondernemerschap maken het een jonge generatie theatermakers er niet makkelijker op om in rust en vertrouwen de vruchten te plukken van bovengenoemde zegeningen. Betekent dit het einde van het theater? Welnee! Bloed kruipt waar het niet gaan kan...

BEELDVERSLAG

_tekst Moos Crebolder, Calvin Faassen, Jonathan Brito, Thyra Jansen en Anne Bekker

_fotografie Guido Bosua

VERTELLEN ZONDER TAAL

DE VLAAMSE ACTEUR EN REGISSEUR GREGORY CAERS MAAKTE MET LEERLINGEN VAN HOFPLEIN ROTTERDAM EEN FYSIEKE VOORSTELLING ZONDER SCRIPT. ZIJN ZOEKTOCHT NAAR FYSIEKE KRACHT EN EEN EIGEN BEELDTAAL, DWONG ALLE LEERLINGEN UIT HUN COMFORT-ZONE TE STAPPEN. 'DE LOOP DER DINGEN' (PREMIÈRE 30 JANUARI 2016) WAS EEN BIJZONDER, FYSIEK SPEKTAKEL. ZONDER TAAL MAAR MET REGENMACHINE. EEN BEELDVERSLAG VAN DE REPETITIES MET TEKSTEN VAN DE LEERLINGEN ZELF.

Volgens mij is het ook voor de regisseur totaal onduidelijk waar de voorstelling naar toe gaat.

Deze hele manier van werken en maken is nieuw voor me. Ik heb hiervoor gewoon 10 jaar lang lessen gevolgd in dans, zang en acteren.

Je adem gebruiken in dans?

De warming-ups zijn lastig. Ik ben niet gewend om spierpijn te hebben van de theaterschool.

Geen script? Zelf het materiaal maken? Ik ben gewend aan een script, rollen verdelen en oneindig veel doorlopen.

Een fysieke interpretatie geven van 'wacht van top tot teen' of 'verlies jezelf in vier verschillende richtingen'. Bizar hoe iedereen tot verschillende dingen komt.

Je moet jezelf niet tegenhouden want als je dat wel doet is dat meteen te zien. Je staat alleen voor schut als je juist niet alles geeft.

Het repeteren is niet zonder gevaar. Iedereen komt regelmatig met blauwe plekken, brand- en schaafwonden thuis.

De line-dance: gewoon doen en niet nadenken zegt Gregory. Ok dan.

Ik heb geleerd dat dingen die voor ons op het podium betekenisloos lijken, juist heel veel kunnen betekenen voor het publiek.

Voor mij is dit repetitieproces een openbaring.

Ik hoef niet altijd te zingen of te praten om een verhaal te vertellen.

Een groot gedeelte van de voorstelling is iedere keer anders omdat we tijdens de voorstelling pas besluiten wie er bijvoorbeeld als volgende opgaat.

Tijdens het repetitieproces is de situatie met vluchtelingen en terrorisme vaak onderwerp van gesprek. De ochtend na de aanslagen in Parijs (13 november 2015) is iedereen geschokt.

Het decor met de regenmachine is fantastisch geworden!

Rennen, vallen, opstaan, kracht en focus: al die fysieke elementen zie je op het podium terug.

LEKKERBEKKEN: FIJNE THEATERTEKSTEN VOOR OP DE VLOER

VIJF JONGE SCHRIJVERS DELEN FRAGMENTEN UIT HUN MEEST RECENTE STUKKEN. VIJF PRACHTIGE TEKSTEN OVER OPGROEIEN EN VOLWASSEN WORDEN. WAT OPVALT IS DAT DRIE VAN DE VIJF TEKSTEN GEÏNSPIREERD ZIJN OP HISTORISCHE PERSONAGES. ‘MARIKEN, JE MAG GEEN HOGE HAKKEN’.

TITEL: ‘LIFE AIN’T A PICNIC’
Schrijver: Anouk Saleming | www.anouksaleming.nl

‘Life ain’t a picnic’ is een theatertekst geïnspireerd op o.a. ‘Tuin der Lusten’ van Jeroen Bosch. Een voorstelling over geld, seksualiteit en alsmäär meer willen consumeren. De teksten zijn fragmentarisch en het stuk bestaat vooral uit dans/beweging.

LEROY:
Knoop je jas los
Rits hem helemaal open
Laat je jas over je schouders glijden
Haal je armen uit de mouwen
Pak je jas bij het lusje vast
Hang je jas over je arm
Of beter nog:
Zoek een kapstok
Hang je jas op
Of geef hem weg

Knoop je huid los
Rits hem helemaal open
Laat je huid over je schouders glijden
Haal je armen uit je vel

Pak je huid bij je nekvel vast
Hang je huid over je arm
Of beter nog:
Zoek een kapstok
Hang je huid op
Of geef hem weg

Knoop je spieren los
Rits je weefsel helemaal open
Laat je aderen over je schouders glijden
Haal je botten uit elkaar
Pak je ingewanden vast
En hang jezelf over je arm
Of beter nog:
Zoek een kapstok

Hang je hart op
Of geef hem weg

Soms moet je je jas weggeven
Om te weten waar jezelf ophoudt
en waar de rest van de wereld begint

Knoop je jas los
En blijf

Interesse?
anouk@anouksaleming.nl

_fotograaf
Karl Giesriegl

TITEL: ‘DIT IS MARIKEN’
Schrijver: Eva Gouda | www.evagouda.nl

‘Dit is Mariken’ is een vrije bewerking van het Middeleeuwse toneelstuk Mariken van Nieumeghen, waarin een jong meisje wegloopt van huis en op het verkeerde pad raakt. ‘Dit is Mariken’ is een coming of age over vasthouden en loslaten.

7 rollen waarvan 3 meisjesrollen en 4 jongensrollen.

Mariken is door haar overbezorgde oom op pad gestuurd naar Nijmegen voor boodschappen. Onderweg doet ze haar oom op zeurderige toon na.

MARIKEN:
Mariken, je moet je huiswerk maken.
Mariken, je moet op tijd thuis zijn.
Mariken, je moet op tijd naar bed.
Mariken, je moet luisteren als ik tegen je praat.
Mariken, je moet piano leren spelen.
Mariken, je mag niet roken.
Mariken, je mag je kauwgum niet op straat gooien.
Mariken, de maatschappij dat ben jij!
Mariken, je moet je voeten vegen als je binnenkomt.
Mariken, je mag niet op een scooter rijden.
Dat is gevaarlijk.
Mariken, je mag niet naar het klassenfeest.
Dat is gevaarlijk.
Mariken, mag die herrie wat zachter.
Mariken, waarom luister je niet naar Bach?
Mariken, je mag geen hoge hakken.
Mariken, je mag geen onvoldoende halen.
Mariken, je mag niet alleen naar huis fietsen.
Dat is gevaarlijk.
Mariken, zet die herrie nou eens zachter.
Mariken, je taal!
Mariken, je moet uitkijken. Vooral voor jongens.
En voor drank en drugs.
Mariken, je mag niemand vertrouwen.
Mariken, je mag met niemand praten.
Mariken, dat is gevaarlijk.
Mariken, Mariken, Mariken, Mariken.

Interesse? eva.gouda@gmail.com

_fotograaf
Paul Sluimers

TITEL: ‘HET EILAND FEROMEEN’
Schrijver: Sytze Schalk | www.dewereldenvanschalk.nl

Een groep jongeren strandt, na een uit de hand gelopen verjaardagsfeest, op een eiland. Hier moeten ze met z’n allen zien te overleven. Een onbekende plek. Je eigen regels. Lukt het de jongeren om vaste patronen te doorbreken of blijven imago’s, ‘rangen en standen’ ook in de nieuwe situatie gewoon overeind?

13 rollen, waarvan 5 meisjesrollen, 5 jongensrollen, en 3 rollen die zowel door een jongen als een meisje kunnen worden gespeeld.

Anouk: 01:12, we zitten in een hoekje, op de bank.
Ik rek me uit en leg mijn hand bijna tegen die van hem,
Zo gek is het toch niet dat die daar ligt, ik bedoel, dat stuk leuning is technisch gezien nog van mij, en mochten we elkaar toevallig aanraken in het midden, dan is dat gewoon een ongeluk. O, God.
Hoe doen normale mensen dit?
Lara: Doen normale mensen wat?
Anouk: Als hij niet had gewild, dan had hij toch niets hoeven doen?
Lara: Hij? Wie hij?
Christa: Bedoelt ze niet –
Lara: O, gatverdamme!
Jij en Laurens!
Ah! Mental image! Nu zie ik het weer voor me!
Jullie hebben gewoon, hebben – ahhh – liggen, liggen, liggen.
Christa: Ketsen –
Lara: Ketsen – dank je – op mijn mooie hemelbed!
Anouk: Nou dat valt wel mee –
Lara: Hoezo?
Anouk: Je hoeft de lakens niet te verschonon.
Er is niks gebeurd.
Christa: Maar –
Anouk: Niks. Niks. Niks.
Denise: Maar. Maar. Maar.
Lara: Jullie gingen naar boven.
Christa: Het zat er zó aan te komen. Al weken.
Denise: Jullie hielden handen vast.
Christa: De hele school gonsde ervan.
Op Lara’s feestje moest het gaan gebeuren.
Lara: Wist jij daarvan?
Denise: Jij niet?
Lara: Gatverdamme!
Anouk: Er moet een verklaring voor zijn.
Misschien heb ik wel iets verkeerd gezegd. Of stonk ik naar paprikachips.
Lara: Hij heeft je gewoon laten zitten?

Interesse? Sytze@dewereldenvanschalk.nl

_Else Christiaens
door Rembrandt

TITEL: 'ELSE - DE GOUDEN EEUWIGHEID'

Schrijvers: Iona Daniel en Rineke Roosenboom | www.ionarineke.nl

'ELSE' is gebaseerd op een schetsje van Rembrandt en de wetboeken van Amsterdam uit 1664. Over de Deense immigrante Else Christiaens die wordt opgehangen omdat ze haar hospita met een bijl vermoordde. Het is een voorstelling die zich afspeelt in de Gouden Eeuw en die gaat over de vraag of het leven maakbaar is. Kun je ontsnappen aan je lot? Als je voor een dubbeltje geboren bent, word je dan ooit een kwartje?

Het stuk is geschreven in 2015 in opdracht van het Deltion College en TG De Jonge Honden.

15 rollen (waarvan 7 vrouwen, 3 mannen, 5 niet-gespecificeerd), daarnaast teksten voor ensemble en wisselende rollen.

ELSE

Er is een eiland met daarop mijn vader.
Die zei dat dingen niet veranderen.
Het is een eiland waar ik nog vijftien jaar had kunnen leven.
Misschien wel twintig, met geluk.
Maar ik heb mijn leven in de waagschaal gelegd en ben gegaan.
Ik heb geleefd zoals mij goed leek.
Twee weken lang.
Dat is geen tijd.
Maar als ik de dagen van mijn leven afweeg dan hebben die twee weken hier net zo veel gewicht als alle zeventien jaren daar.
Straks ga ik terug naar de overkant van het water.
Gebonden aan een paal, met de bijl naast mij.
Er zullen schepen binnenvaren en de mensen zullen naar me kijken en denken:
zie, die hoort bij Amsterdam.
We zijn er.

Interesse?

rinekeroosenboom@gmail.com

TITEL: 'HERTHA - VERDER GEEN NIEUWS'

Schrijvers: Iona Daniel en Rineke Roosenboom | www.ionarineke.nl

'HERTHA' is gebaseerd op het waargebeurde verhaal van het Joodse meisje Hertha en haar klasgenote Netty. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Hertha eerst naar Westerbork en later naar Auschwitz gedeporteerd, waarvandaan ze nooit terugkeerde. Vanuit kamp Westerbork onderhield Hertha een bijzondere, intensieve briefwisseling met Netty. Op basis van die bewaarde brieven en gesprekken met Netty is deze tekst geschreven. Over de willekeur van een oorlog, en de willekeur van de positie die je daarin toebedeeld krijgt.

Geschreven in 2013 in opdracht van Het Verenigd Comité Wijhe, Deltion College en TG De Jonge Honden.

6 rollen (3 vrouwen en 3 mannen), daarnaast teksten voor ensemble en wisselende rollen.

HERTHA schrijft

Verder weinig nieuws hier. Vertel jij me alles?

NETTY

Alsof ik het niet merk.

Hoe je dingen vooral NIET opschrijft.

HERTHA schrijft

Ik hoop je gauw weer te zien.

NETTY

Hoop, dat schrijven jullie allemaal. Dat staat in elke brief die vanaf dat kamp verzonden wordt.

HERTHA

Dat hebben we ook echt.

NETTY

Ik wil niet dat je – omdat je mij niet ongerust wil maken – niet schrijft wat er niet goed gaat.

HERTHA

Daar kan jij toch niks aan veranderen.

NETTY

Maar straks komt er niks meer.

En dan heb ik al die tijd gewacht op een ECHTE brief.

Waarom schrijven we eigenlijk nog?

HERTHA

Omdat ik wil lezen over thuis, over jou.

Ik wil geen brieven vol medelijden.

Ik wil brieven over een plek waar de eerste zoen het belangrijkste nieuws is.

Ik wil brieven waardoor het lijkt alsof we kunnen praten.

Alsof ik naast je zit.

Interesse? rinekeroosenboom@gmail.com

_Netty (l) en Hertha (r).
Fotograaf onbekend.

KOM BIJ HOFPLEIN!

JEUGDTHEATERSCHOOLHOFPLEIN.NL

JEUGD
THEATER
SCHOOL

...even in een andere wereld...

Er kan weer geboekt worden op
de zomerweken in Frankrijk (a.l.)

WWW.CHARME.NL

*ook een aparte cursusweek voor volwassenen

KunstenHuis
Theaterschool
Masquerade

Theater? Iets voor jou!

www.kunstenhuis.nl

Bilthoven & Zeist

theater | musical | circus | lessen | producties | schoolprojecten

Loslaten is anders vastpakken

IN HET KADER VAN HET PROGRAMMA 'CULTUUREDUCATIE MET KWALITEIT' HEBBEN MAAS, VILLA ZEBRA EN KCR (KENNISCENTRUM CULTUUREDUCATIE ROTTERDAM) HET PROGRAMMA 'STEL JE VOOR' ONTWIKKELD. VIER JAAR LANG WERKEN DEZE DRIE CULTURELE INSTELLINGEN SAMEN OP 15 ROTTERDAMSE SCHOLEN OM DE KWALITEIT VAN CULTUUREDUCATIE EN DE PLEK VAN KUNST EN CULTUUR DUURZAAM TE BORGEN. HOOFD EDUCATIE VAN MAAS DORIEN FOLKERS BELICHT HET PROJECT VANUIT DE DISCIPLINES THEATER EN DANS. "FANTASIE IS SOMS VER WEG. ER ZIJN KINDEREN DIE NIET VERDER KOMEN DAN DE WERKELIJKHEID."

PRACHTIG VOORBEELD

Hoe theater en dans de wereld achter religie kunnen ontsluiten, blijkt uit een prachtig voorbeeld uit een lessenreeks rondom het thema religie in het programma 'Stel je voor'. Dorien Folkers: "Sara Giampaolo, een theaterdocent, onderzocht in een klas met zeven verschillende religies verschillende vormen van bidden. Alle manieren van bidden kwamen naast elkaar samen in een biddans. Daarna werden alle belangrijke waarden van ieder geloof in tableaux vormgegeven. De laatste stap was om zelf een religie te bedenken. En die vervolgens vorm te geven. Het proces van kopiëren, naar creëren, naar theatricaliseren in een notendop."

Uitgangspunt van de regeling is dat de leerlijn cultuureducatie ontwikkeld wordt samen met de school. Wat wil de school? En hoe kan een culturele instelling daarop inspelen? Alleen een voorstelling spelen of een workshop geven en daarna de hiel licht, is niet wat de regeling behelst. Het gaat om een diepe verankering van cultuureducatie in het curriculum van een basisschool. Daarom wordt de leerlijn cultuureducatie ontwikkeld samen met de school en sluit het programma nauw aan bij thema's die actueel zijn op de school. Doordat de regeling vier jaar duurt, biedt het alle mogelijkheden ambitieus te zijn in de doelstellingen. Dorien Folkers: "Onze insteek is dat we het vak onmisbaar willen maken. Daarbij is de rol van de leerkracht ontzettend belangrijk. We verwachten van de leerkracht dat hij of zij actief mee doet. Dus niet achter in de klas schriften nakijken, maar actief betrokken zijn bij de cultuurlessen. Observeren, fotograferen, meespelen; het mag allemaal." Daarnaast heeft Dorien Folkers drie doelen: "Ik zou het geweldig vinden wanneer de school en/of de leerkrachten echt ervaren hoe je vanuit kunst kunt onderzoeken. Welke meerwaarde dat geeft aan je onderwijs. Dat 1+1 zeven is en geen 2. Dat er soms geen goed antwoord is. Dat soms alle antwoorden juist zijn. Dat je het ook niet mag weten. Loslaten betekent niet meer dan anders vastpakken." Ten tweede hoopt Folkers dat het project leerkrachten kansen biedt om op een

andere manier naar hun leerlingen te kijken. Dat ze andere kwaliteiten gaan ontdekken en die ook kunnen waarderen. Folkers: "En als laatste hoop ik dat de leerkrachten werkvormen ontdekken die ze mee kunnen nemen naar andere vakken."

DE VLOER OP!

Het programma 'Stel je voor' is door de drie partners ontwikkeld met als uitgangspunt de kracht van de verbeelding. Wat opvalt, is dat het programma niet bedacht is aan tafel, maar op de vloer. Dorien Folkers: "Onze expertise ligt in het werken met kinderen in de klas. Daarom ben ik begonnen met waar we goed in zijn: in het maken van goede lessen. Voordat je het weet, is de inhoud al bepaald en wordt een eindpresentatie het hoofddoel. Maar wij willen geen presentaties, want dan zie ik kinderen zonder verbeelding die 100 afspraken proberen te onthouden. We hebben openbare lessen en ontwikkelen het programma op de vloer en niet aan tafel."

KOPIËREN, CREËREN EN THEATRALISEREN

Inmiddels draait het programma een aantal jaren en kan Dorien Folkers op basis van alle lessen en voorlopige resultaten drie fasen in het programma aanwijzen die corresponderen met drie vaardigheden in het project die de ➤

OOK INTERESSANT: KENNISBASIS DRAMA & DANS

In opdracht van de HBO-raad heeft LKCA samen met de commissie Kennisbasis Pabo per kunstvak een kennisbasis uitgewerkt. Ook voor drama en dans. Deze kennisbasis is te vinden op de website van het LKCA: www.lkca.nl/pabo/kennisbasis-dans-drama

“MAAR WIJ WILLEN GEEN PRESENTATIES, WANT DAN ZIE IK KINDEREN ZONDER VERBEELDING DIE 100 AFSPRAKEN PROBEREN TE ONTHOUDEN.”

leerkrachten zich eigen maken. Dorien Folkers: “We beginnen met het verbeelden van de werkelijkheid, met kopiëren. Een kind doet alsof hij op een viool speelt. Deze eerste vaardigheid kan een leerkracht prima zelf doen. Proberen in de klas. De tweede fase is creëren. Er ontstaan nieuwe dingen. Een belangrijke vaardigheid want de fantasie is soms ver weggezakt. Sommige kinderen komen niet verder dan de werkelijkheid. Als je theater maakt, ontkom je er niet aan om vorm te geven. Dus bij deze vaardigheid vraag je vijf leerlingen bijvoorbeeld om samen een viool te maken. De laatste fase is het theatraliseren. Hoe maak je met een hele klas dat ene orkest? In ‘Stel je voor’ verleiden we de leerkrachten om van kopiëren naar creëren te komen. Dat lukt niet altijd. De laatste stap –van creëren naar theatraliseren en abstraheren- is een lastige stap, omdat dat dat ons vak is. Het vak van de makers.”

Naast ‘Stel je voor’ zijn er nog vier projecten gestart in Rotterdam die meedoen aan de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. Dorien Folkers geeft aan dat de vier projecten in de toekomst gaan samenwerken om te onderzoeken hoe ze elkaar kunnen versterken. Dorien Folkers: “Ik zie het als een enorme uitdaging met o.a. Museum Rotterdam (erfgoed), Music Matters (muziek) en het KCR/Ateliers (beeldend en begeleiding) te onderzoeken hoe we onze programma’s kunnen verbinden en elkaar kunnen versterken. Dit doen we samen met het KCR.”

HET PROGRAMMA: CULTUUREDUCATIE MET KWALITEIT

Sinds 2013 stimuleert het programma Cultuureducatie met Kwaliteit, een initiatief van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, basisscholen en culturele instellingen om samen meer kwaliteit te brengen in het cultuuronderwijs. In de uitvoering van het programma werkt het ministerie van OCW samen met het Fonds voor Cultuurparticipatie en het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst.

ENKELE FEITEN & CIJFERS:

- Op dit moment worden in Nederland 54 projecten ondersteund.
- Het budget is gebaseerd op het aantal inwoners van de gemeente of provincie.
- Er worden op dit moment ruim 2500 scholen bereikt. Dit aantal loopt op tot ruim 4000 scholen in 2016.
- Bijna 9000 leerkrachten doen mee aan activiteiten om hun deskundigheid te vergroten.

(bron: www.cultuurparticipatie.nl)

**TEKSTEN
VOOR
JEUGDTHEATER
EN
MUSICAL**

WWW.THREEHILLS.NL

WEEK 20.4-'16 VAN 8.5-'16 DE
AMATEURKUNSTEN

**MA
T
C
H**

Vlaanderen
Kunstwerk, muziek, dans, beeld, taal, openbaar, pop, punk, vlam

CENTRUM VOOR BEELDEXPRESSIE,
CREATIEF SCHRIJVEN, DANKPUNT, KOORSTEM,
KUNSTWERK, MUZIEK, DANS, BEELD, TAAL,
OPENBAAR, POP, PUNK, VLAM

FORUM VOOR
AMATEURKUNSTEN

Is theater iets voor jou?

Volg dan met je havo/vwo diploma de
2-jarige mhbo opleiding

THEATER/ARTIEST

op het Koning Willem I College
's-Hertogenbosch

Opleidingeninfolijn: 073 624 9 600

info@kw1c.nl | www.kw1c.nl

SUCCESVOLLE LOOPBAAN? GENOEG VERDIENEN? NIEUWE KLANTEN? MET PLEZIER NAAR JE WERK?

Profiteer nu van korting op een loopbaantraject of training*
Kijk op www.cultuur-ondernemen.nl/sectorplan-cultuur voor meer
informatie én meer aanbiedingen voor zowel zelfstandigen als organisaties.

CULTUUR+ONDERNEMEN

Stimuleert ondernemerschap in de cultuursector

*Je kan je inschrijven voor één van onze open trainingen.

Liever een training op maat? Dat kan! Neem hiervoor contact op
met Karen via karen@cultuur-ondernemen.nl of +31 20 530 59 11

De korting wordt je
aangeboden in het kader
van het Sectorplan Cultuur

**EINDELIJK
OP MIJZELF!**

14 MAART
SAJETPLEIN
AMSTERDAM

21 MAART
THEATER KIKKER
UTRECHT

KAARTEN
BIJ DE THEATERS

Cultureel Kapitaal

debat over cultuureducatie en cultuurparticipatie

‘Wie op jonge leeftijd in aanraking komt met kunst,
kan ervaren dat de wereld niet stopt aan de voordeur’

Ramsey Nasr op Cultureel Kapitaal
Hét online platform voor opinie en debat over
cultuureducatie en cultuurparticipatie.

**MASTERCLASS
COMEDIA
DELL'ARTE**

MET
DIDI HOPKINS

VAN HET
NATIONAL THEATRE

7/8 MEI
DRIEBERGEN

WWW.THREEHILLS.NL

'GEEN BETERE LEERERVARING, DAN SPELERVARING'

WAAROM IS HET MAKEN VAN THEATER MET EN VOOR KINDEREN EN JONGEREN VOLGENS U ZO ONTZETTEND BELANGRIJK? THEATERJONG VROEG HET PROMINENTE SPELERS UIT HET VLAAMSE EN NEDERLANDSE THEATERLANDSCHAP.

BARBARA WYCKMANS, DIRECTEUR HETPALEIS IN ANTWERPEN

"Op mijn vraag aan een achtjarige participant waarom zij telkens zo vroegtijdig aanwezig was op de zaterdagse theaterworkshop, luidde het antwoord: 'Omdat ik hier zo heerlijk ongeremd mag liegen, wat buiten deze wekelijkse uren niet mag!' Beter is het niet te formuleren. Theater als vrijplaats om met de waarheid aan de haal te gaan. De verbeelding aan de macht om de essentie te raken zodat gevoelens universeel en leeftijdloos worden. Theater kan bij kinderen niet zozeer de fantasie als wel de empathie prikkelen ten opzichte van prettige en minder prettige, herkenbare en onbekende situaties. Spelers en toeschouwers heffen samen én gelijktijdig de slagbomen van interpretatie op. Een vrijheid die geen leeftijdgrens kent. Trouwens jeugdauteur Gregje De Maeyer verzekerde het al: 'Een brood wordt ook niet gebakken voor of kinderen of volwassenen'."

MARJOLEIN RIETVELD, DIRECTEUR KUNSTBENDE

"Spelen is fantaseren. Even geen huiswerk, overhoringen en sociale WhatsApp-verplichtingen, maar vanuit de schoolbank die vloer op en gaan. Improviseren, uitdagen, samenwerken en schakelen. Jezelf zijn of juist totaal iemand anders. Theaterspel daagt uit, prikkelt de fantasie en kan jongeren het zelfvertrouwen geven stevig in de wereld te staan. Op de spelvloer én daarbuiten."

JOOP VAN DEN ENDE, TELEVISIE- EN THEATERPRODUCENT

"Een land zonder cultuur is een arm land. Kunst, theater, boeken, tentoonstellingen, dans en muziek zijn ongelooflijk belangrijke onderdelen van het leven. Je kunt daar dan ook niet vroeg genoeg - thuis en tijdens je opleiding - mee in aanraking komen. Het is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen dat zij op jonge leeftijd meemaken hoe kunst en cultuur je leven kunnen verrijken. Ik heb het geluk gehad dat ik op jonge leeftijd mee mocht doen in een amateurtheatergezelschap. Dat gun ik ieder kind. En daarom is het geen relevante vraag of je theatervoorstellingen zou moeten maken voor kinderen. Ik zie het als een verantwoordelijkheid van de samenleving om kunst en cultuur over te brengen op volgende generaties."

_fotografie Roy Beusker Fotografie

BERTIEN MINCO, DIRECTEUR JEUGDCULTUURFONDS

"Vorige week zag ik een toneelvoorstelling in een hele drukke vmbo-praktijkonderwijs klas. Toen de voorstelling begon, gebeurde er iets magisch. De leerlingen van een jaar of 15 waren vanaf het eerste moment één en al aandacht en muisstil. Na afloop vertelden ze heel precies wat ze allemaal hadden gezien. Niets hadden ze gemist, alle nuances en emoties waren opgemerkt."

_fotografie Mercé Wouthuysen

JAN JAAP KNOL, DIRECTEUR-BESTUURDER FONDS VOOR CULTUURPARTICIPATIE

"Het betekende als 15-jarige alles voor mij: de toneellessen op vrijdagavond, het improviseren en het spelplezier, je inleven in honderd-en-één personages. De jaarlijkse voorstelling op de Grote Avond van mijn school. Door theater leerde ik de wereld en mezelf veel beter kennen. Geen betere leerervaring dan spelervaring. Nederland is gelukkig rijk aan jeugdtheaterscholen en andere mogelijkheden waarmee steeds weer nieuwe generaties de rijkdom van het zelf theater maken kunnen beleven. Voor de ontwikkeling van jeugdtheater is internationale samenwerking van belang. Daarom ondersteunt het Fonds ook de samenwerking met Vlaanderen. Het is goed om ervaringen uit te wisselen en kennis te delen hoe je kinderen en jongeren kunt stimuleren zich te ontwikkelen op cultureel vlak en tot mooie bijzondere jeugdtheaterproducties kunt komen. Elk kind bezit creativiteit. Wij moeten zorgen dat ze hiermee aan de slag gaan en zo kunnen stralen."

PETRA BLOK, DIRECTEUR EN ARTISTIEKE LEIDING TWEETAKT

"Ik ben ervan overtuigd dat kunst voor kinderen - van peuters tot jongeren - opwindend, verrassend, verrijkend en vervullend kan zijn. Dat kunst veel dichter bij kinderen staat dan ze denken; het raakt aan de manier waarop ze zelf spelen, aan de massamedia die hen omringen en aan thema's die hen bezighouden. Uit voorstellingen voor en met kinderen moet voor mij originaliteit en vakmanschap spreken, de wil tot communiceren met een jeugdige doelgroep en de bereidheid om kinderen serieus te nemen in hun verbeeldingskracht, intelligentie, hun creativiteit en hun behoefte om zichzelf te herkennen in wat ze zien. De kunstenaars moeten associatief en open zijn, niet moraliseren maar aanzetten tot denken en juist de nuances laten zien. Verhalen waarin gepeste kinderen terugslaan, een dik meisje zich ontpopt als een wulpse comédienne, of een homoseksuele jongen van allochtone afkomst zijn schaamte doorbreekt, zijn van groot belang om vooroordelen te verzachten. Ook 'zware' thema's als milieuvuiling of oorlogsdreiging zijn belangrijk, mits op een speelse manier benaderd zodat kinderen er kracht en optimisme aan onttelen."

STAND VAN ZAKEN: (INTER)NATIONALE JONGERENTHEATERFESTIVALS

‘ONTSCHOTTEN EN AANJAGEN’

SPELEN OP EEN INTERNATIONAAL FESTIVAL, WIE WIL DAT NIET? OP 14 EN 15 NOVEMBER 2015 WAS HET ZOVER IN BRUSSEL TIJDENS HET BESTE BUREN FESTIVAL. MAAR WAT IS DE TOEGEVOEGDE WAARDE VAN SPELEN OP EEN FESTIVAL? KOMT DIE ONDERLINGE UITWISSELING DAADWERKELIJK TOT STAND? “DE RESPONS EN FEEDBACK ZIJN ONBETAALBAAR.”

In 2015 bestond het Cultureel Verdrag Nederland –Vlaanderen 20 jaar. Dat werd gevierd met diverse Beste Buren projecten, waaronder een jongeren-theaterfestival op 14 en 15 november in Brussel en Ternat. Een dynamisch festival met onder andere voorstellingen van Jeugdtheaterhuis Larf! (Gent), een coproductie tussen Theaterschip (Deventer) en Duitse jongeren uit Kleeve, een voorstelling van BRONKS (Brussel), KOPERGIETERY (Gent), Rabarber (Den Haag), De Noorderlingen

(Groningen) en Jeugdtheaterschool Zuidoost (Amsterdam). Naast uitwisseling onderling, kwamen ook de artistiek leiders van een aantal theatergroepen/jongerenproductiehuizen bijeen om te praten over de toekomst van (internationale) theaterfestivals voor jongeren. Welke plannen zijn er? Een rond-de-tafel gesprek met Erik Jan Post (Theaterschip en Festival Havenwerk), Veerle Kerckhoven (BRONKS) en Jeroen Platteau (CC De Ploter).

ERIK JAN POST

ALGEMEEN DIRECTEUR
THEATERSCHIP DEVENTER (NL)
EN FESTIVAL HAVENWERK

“Vanaf 2017 willen wij samen met partners een Beste Buren Festival realiseren in Duitsland. En het jaar daarop in Engeland. Als Festival Havenwerk zoeken we naar een structuur om meer te zijn dan een festival dat 1x per jaar wordt georganiseerd. We willen ontschotten en aanjagen. Als internationaal platform voor de professionals. Als opdrachtgever van korte producties. Zichtbaarheid is daarbij niet het voor-naamste van spelen op ons festival. Het gaat om de ontwikkeling, het delen van kennis en het stimuleren van uitwisseling. De jonge mens staat daarbij centraal.”

JEROEN PLATTEAU

DIRECTEUR CULTUREEL
CENTRUM DE PLOTTER,
TERNAT BELGIË (B)

“Het gevaar voor de jongerenwerking van CC de Ploter is dat ze te veel in zichzelf gekeerd zou zijn. Voor de jongeren die hier theater maken zijn nauwelijks referentiekaders voorhanden. Hoe andere jongeren voorstellingen maken? Of spelen? Dat ervaren ze pas als ze ergens anders gaan spelen voor ander publiek. En zelf in de zaal zitten en kijken naar wat anderen maken. Ik vind festivals een perfecte manier van uitwisselen. De feedback, de respons die ze van anderen krijgen; voor mij is het onbetaalbaar. Ze plaatsen de voorstelling buiten zichzelf. Dat is zo belangrijk om mee te maken.”

VEERLE KERCKHOVEN

ARTISTIEK LEIDER BRONKS, BRUSSEL (B)

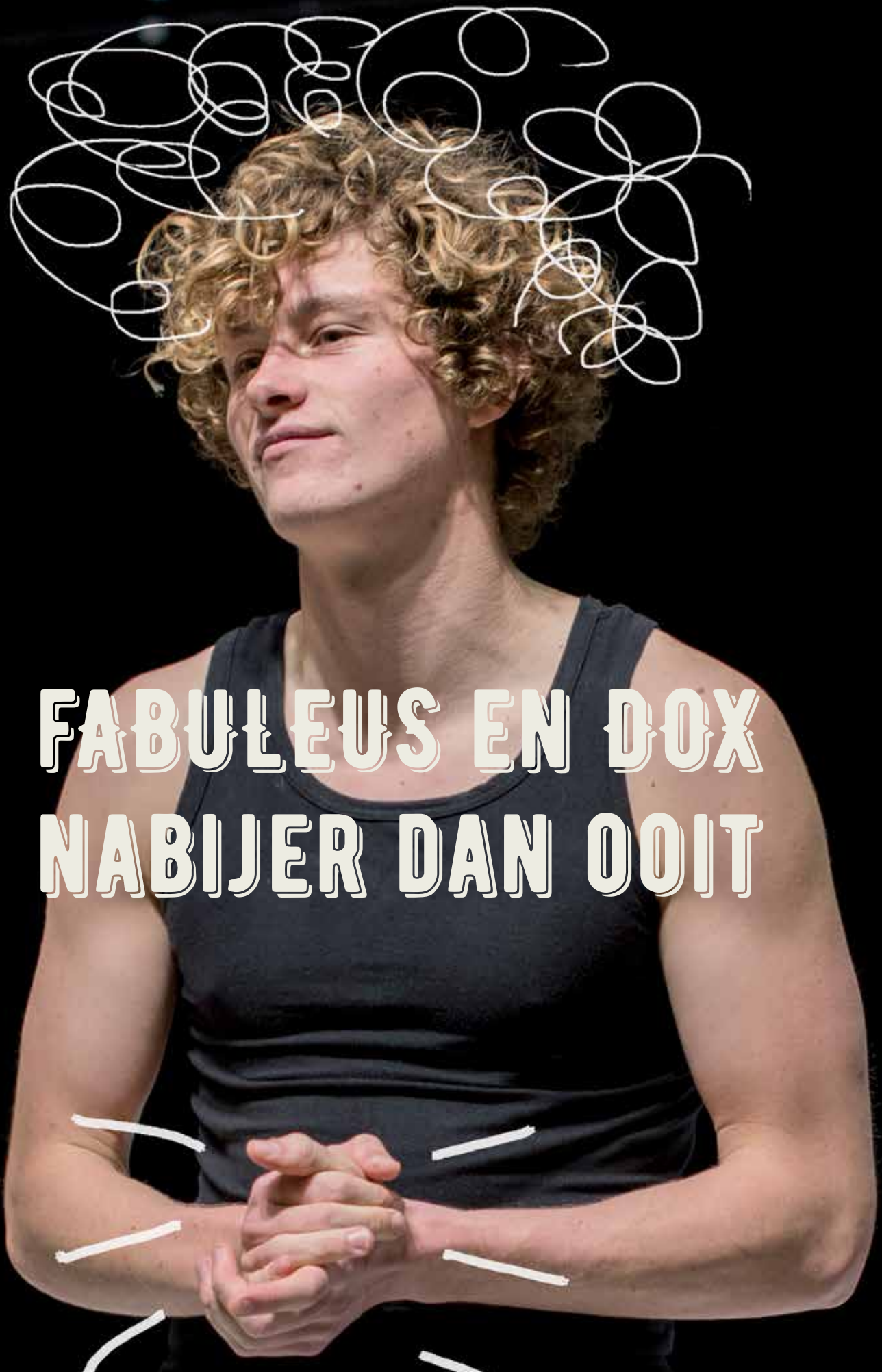
“Naast het Export - Import festival waarin we internationale voorstellingen programmeren, hebben we ook een ander festival: BRONKS XL. Voor dat festival hebben we onze ambassadeurs, een groep gepassioneerde Brusselse jongeren, carte blanche gegeven: wat willen jullie aan wie laten zien? Zij zijn volledig verantwoordelijk voor het programma op de vrijdagavond, de openingsavond van het festival. Zaterdag worden dan de eigen BRONKScreaties met jongeren op scène getoond. Voorlopig staan er enkel Brusselse jongeren op stage maar door de vibe van het recente Beste Buren Festival wordt nu de vraag gesteld om het festival eventueel open te stellen voor andere nationale, en internationale gezelschappen. Dus het is best mogelijk dat het in de toekomst een groter jongerenfestival wordt met een internationale dimensie.”

JONGERENFESTIVALS ZIJN OVERAL!

In Nederland en Vlaanderen vinden overal jongerentheaterfestivals plaats. Slechts twee festivals, Festival Havenwerk (Deventer) en BRONKS XL (Brussel) programmeren ook voorstellingen uit het buitenland. In Nederland hebben steden als Rotterdam, Amsterdam en Utrecht allemaal hun eigen festival. Tilburg heeft één van de bekendste jongerenfestivals: Link. Tijdens dat festival laten Brabantse jongerentheatergroepen zien wat ze kunnen voor een jongeren- en vakjury. Maar ook festivals in Breda (www.39graden.nl), Noordwijkerhout (www.5Roefestival.nl) en Groningen (www.jongeharten.nl) bieden jongerentheatergroepen een professioneel podium voor onderlinge uitwisseling. Het enige internationale jongerentheaterfestival dat Nederland kent, is Festival Havenwerk in Deventer, een initiatief van het Theaterschip.

Vlaanderen kent o.a. het internationale BRONKS XL Festival in Brussel (www.bronks.be), het Vaartfestival in Leuven (www.vaartfestival.be) en het Landjuweelfestival (www.landjuweelfestival.be) georganiseerd door OPENDOEK.

FABULEUS EN DOX NABIJER DAN OOI

INTERVIEW _tekst Aukje de Boer _fotografie Guido Bosua

FABULEUS EN DOX MAAKTEN SAMEN DE VLAAMS-NEDERLANDSE DANSVOORSTELLING 'ALLEEN DE GROOTSTE NABIJHEID'. TWEE VERSCHILLENDE PRODUCTIEHUIZEN, EEN THEATERMAKER EN EEN CHOREOGRAAF AAN HET ROER EN ACHT NEDERLANDSE EN VLAAMSE JONGEREN OP DE VLOER. BESTAAT ER ZOIETS ALS EEN NEDERLANDSE EN VLAAMSE 'TAAL' VAN MAKEN? WAT IS DAN HET VERSCHIL EN WAT LEVERT HET OP? THEATERJONG VROEG HET EEN AANTAL DANSERS ZELF.

RUNE LEYSEN (GEEL, 2000)

- Zit in het vierde jaar Latijn-Wiskunde aan het Sint-Dimpnacollege in Geel.
- Volgt ballet, moderne dans en hiphop
- Danste in 2013 in de fABULEUS-productie GIRLS

"Omdat de Nederlandse jongeren zo spontaan zijn, heeft mij dat enorm geholpen om dit ook te worden. Ik ben van nature verlegen, durf niet zomaar te zeggen wat ik denk of voel. Maar dankzij hen ben ik die drempel echt over gegaan."

NATHANIEL JORDAN (ROTTERDAM, 1995)

- Concentreert zich sinds zijn vijftiende op dansen en acteren
- 'Alleen de grootste nabijheid' is zijn vierde DOX-productie
- Wil in de toekomst graag een kunstvakopleiding gaan volgen

"Lopen is rennen in het Vlaams. Dus nu zegt Bram (red. de regisseur) 'stappen' als hij wil dat we door de ruimte gaan lopen. Ik dacht in eerste instantie dat Vlaams Nederlands was met een accent, maar het verschil is echt groter. Ik vind de Vlaamse jongeren veel netter en beleefder dan wij zijn. Tijdens een oefening moesten we allemaal met elkaar zoenen. Nou, dat was geen enkel probleem. Ik weet zeker dat Nederlandse jongeren veel meer hadden geprotesteerd." ➤

'Alleen de grootste nabijheid' is een dansvoorstelling met 8 jongeren tussen 14 en 21 jaar vrij geïnspireerd op de roman 'Die Wahlverwandtschaften' van Goethe. De voorstelling toert in 2016 door Nederland en Vlaanderen.

WWW.WIJZIJNDOX.NL
WWW.FABULEUS.BE

RENS VAN HOOGDALEM (LEIDEN, 1995)

- Studeert nu Nederlands en Filosofie
- Studeerde daarvoor een half jaar aan de acteursopleiding in Utrecht, maar vond toneel toch te eenzijdig
- Vindt het geweldig dat hij dankzij deze voorstelling heeft leren dansen

“Voor mij hebben de Vlamingen meer woorden nodig om zich uit te drukken. Ik vind ze taliger. Wat betreft het dansen en het spel hadden we een goede klik met elkaar. Als je werkt vanuit je lichaam, dan verdwijnt de taalbarrière. Wat wij maken is universeel, daarin vind je elkaar altijd. Of je nu Vlaams of Nederlands bent.”

“Toch. Een grappig verschil. Na de warming up zegt Ryan altijd (red. de choreograaf): ‘Twee minuten drinken, poepen en plassen’. Hilariteit alom, want poepen is in het Vlaams iets hééél anders!”

HANNE WAERZEGGERS (LEUVEN, 1995)

- Studeert Kunstwetenschappen aan de Universiteit van Leuven
- Ze zingt, tekent en doet aan ballet
- Danst voor het eerst in een productie van FABULEUS

“Voor mij was alles nieuw. De voorstelling. De groep. De mensen. De stijl waarin we gingen maken. Dat vond ik niet altijd gemakkelijk. Maar wel boeiend. Ik kan het niet vergelijken met een ander werkproces. Het was soms ongemakkelijk, maar dat is ieder maakproces wel eens. Denk ik.”

AANDACHT! EEN BEETJE MAF MAAR OOK BLOEDSERIEUS,
ADEMBENEMEND, BLOEDSTOLLEND, ZINDEREND EN SOMS KNETTERGEK...

JEUGDTHEATERSCHOOL ZUIDOOST

ANTON DE KOMPLEIN 240 1102 DR AMSTERDAM ZUIDOOST
020 4000771 WWW.JTSZO.NL INFO@JTSZO.NL

Abramovic for kids

KUNNEN BASISSCHOOLLEERLINGEN MEDE-MAKERS ZIJN IN EEN THEATRAAL ONDERZOEK? DOCENTEN VAN STICHTING JONGE KLEI, STUDENTEN VAN DE OPLEIDING DOCENT THEATER VAN ARTEZ ZWOLLE EN LEERLINGEN VAN BASISSCHOOL AQUAMARIJN IN ZWOLLE ONDERZOEKEN OP DE VLOER HOE JE SAMEN EN GELIJKWAARDIG AAN ELKAAR AAN THEATRAAL ONDERZOEK DOET. “ALS KINDEREN DIT KUNNEN, WAT KUNNEN ZE DAN NOG MEER?”

Het is heel stil als ik basisschool Aquamarijn in Zwolle binnenloop. In het lokaal van de BSO zitten vijf studenten cadeautjes in te pakken voor de kinderen waarmee ze een voorstelling gaan spelen. Vlak daarvoor hebben ze in de hal van de school de vloer afgetaped in acht vierkanten. In de voorstelling zijn dat de kamers van de kinderen. Ik ga kijken naar het resultaat van een bijzonder project. Een avontuur in een nog onbetreden gebied voor zowel de kinderen van de basisschool, studenten van de opleiding docent Theater als de docenten van Stichting Jonge Klei. Een theatraal onderzoek rond het thema kind-volwassenen waarbij de studenten samen met

de kinderen in het makerschap gestapt zijn. Met als doel een nieuwe theatertaal te vinden waarbij de kinderen mede-makers zijn en gelijkwaardig zijn aan de student. Geen anekdotisch theater, maar associatief, montage-theater, ontstaan op de vloer.

LOSLATEN VAN TRADITIONEEL DOCENTSCAP

In het najaar van 2015 bezoekt Stichting Jonge Klei ArtEZ in Zwolle, afdeling docent Theater, om de module ‘Nieuwe theatertaal met kinderen’ gestalte te geven. Jonge Klei bestaat uit een aantal gedreven theatermakers/docenten dat zich hard maakt voor kindertheater waarbij recht wordt gedaan aan de eigenheid van kinderen en tegelijkertijd een artistiek doel wordt nagestreefd. Hoe? Dat is elke keer anders, maar het gebeurt altijd op de vloer en in het moment.

In oktober starten vijf derdejaars studenten dit theater-laboratorium met acht kinderen uit groep 5 en drie docenten van Jonge Klei. Op alle drie niveaus (kind-student-docent) wordt gewerkt aan een nieuwe manier van theater maken met kinderen. De studenten

ontdekken dat zij hun traditionele docentschap los moeten: ze gaan met de kinderen individueel en als groep creëren. De bijeenkomsten beginnen steeds op een vaste plek in de school met een gesprekje tussen de kinderen en de studenten. Daarna gaan ze in groepjes uiteen; één student werkt met twee of drie kinderen. Na een aantal keren werken ze met de hele groep tegelijk. Dit levert prachtige beelden en theatrale handelingen op. Je ziet dat elke student met het kind zijn eigen ‘handtekening’ ontwikkelt. Viewpoints blijkt een gouden greep om al onderzoekend te werken. Binnen een helder kader experimenteren de leerlingen met tempo, herhaling, compositie en reageren ze in het moment op elkaar. Dit ontlokt een student de uitspraak: “De kinderen kunnen veel meer dan ik had verwacht aan het begin. Bewegen in slow motion, abstracte opdrachten uitvoeren; ze doen het zonder moeite. Om ze in die concentratie te houden moeten er wel uitraas - momenten tussendoor inzitten.”

De studenten krijgen naar mate de weken volgen steeds meer lef om met zo weinig mogelijk voorbereiding samen met de kinderen ergens in te duiken en te ontdekken wat er uitkomt. “Soms moet je je naar het niveau van het kind begeven, maar vaak is het beter om een kind op te tillen naar jouw niveau. Een kind kan veel meer dan je denkt.”

LEF EN NOODZAAK

Na acht weken werken eindigt dit onderzoek in een voorstelling waarbij de fascinatie van de studenten steeds duidelijker wordt en dat gelijkwaardig werken de regie niet in de weg hoeft te staan. Voor de kinderen is het een hele mooie zoektocht in betrokkenheid omdat ze zelf een groot aandeel hebben bij de invulling en

“VAAK IS HET BETER EEN KIND OP TE TILLEN NAAR JOUW NIVEAU. EEN KIND KAN VEEL MEER DAN JE DENKT.”

de vormgeving van het eindproduct. Het stimuleert hun creativiteit. Door de opgedane ervaringen creëren de kinderen voor zichzelf een structuur waarbinnen ze zich letterlijk veilig kunnen bewegen. Daniël Tigelaar, de leerkracht van de leerlingen: “Kinderen leren zich op andere manieren te uiten en leren vanuit een veranderend perspectief te handelen. Hierbij bestaat in eerste instantie geen goed of fout wat de creativiteit ten goede komt. Ze hebben opdrachten gedaan waar ze zich één voelen met wat ze uitbeelden. Dat geeft meer verdieping aan de uiteindelijke voorstelling.”

Deze voorstelling, gespeeld in opgeroepen concentratie, laat zien dat studenten met een andere benadering dan hun pedagogische, heel goed in staat zijn met kinderen als maker te werken. Daar is lef voor nodig en de noodzaak om midden tussen de kinderen te staan en de kinderen serieus te nemen. Een van de studenten vat het prachtig samen: “Het werken met deze kinderen heeft mij geïnspireerd tot allerlei nieuwe mogelijkheden. Als kinderen dit kunnen, wat kunnen ze dan nog meer? Wat zijn de grenzen van kinderen als ze die überhaupt al hebben? Het resultaat lijkt een opzet naar performance art en waarom kunnen we geen Abramovic for kids lessen maken?”

Met dank aan: Dave Court, Fleur Hartgers, Ingrid van Leeuwen, Ruth Meyns en meester Daniël Tigelaar

VIEWPOINTS

ontworpen in 1970 door Mary Overlie, is een improvisatie-/compositiemethode die gebaseerd is op handeling en beweging. De methode traint onder andere het fysieke en mentale bewustzijn van de spelers.

JONGE KLEI

Stichting Jonge Klei (opgericht in 2000) wil de artistieke kwaliteit van theater maken met kinderen verbeteren via praktisch onderzoek op de vloer. Op dit moment bestaat de stichting uit Ruth Meyns, Marieke Hagemans en Ingrid van Leeuwen. De ambitie van Jonge Klei is om deze samenwerking, zie artikel, bij ArtEZ en andere hogescholen structureel te maken.

WIJ MAKEN THEATER MET JONGEREN

**THEATERJONG PORTRETTEERT VIJF JONGE NEDERLANDSE EN VLAAMSE MAKERS DIE MET JONGEREN PROFESSIONEEL THEATER MAKEN. WAAROM WILLEN ZE DAT? HOE KIJKEN ZE NAAR HET WERK VAN HUN COLLEGA'S? EN WELKE WENSEN HEBBEN ZE VOOR DE TOEKOMST?
OVER DONDERJAGEN, DE ROOKMACHINE, HET PALEIS VAN DE LEUGEN, ONEINDIGE VOORSTELLINGEN EN GIDS ZIJN.**

ABDEL DAOUDI (1985)

- Studeert in 2012 af als theatermaker en regisseur aan de Toneelacademie Maastricht
- Maakt o.a. voorstellingen bij jeugd-theaterschool Rabarber Den Haag. Is daarnaast freelance regisseur en theatermaker bij diverse gezelschappen.

ZEGT

“Als een jongere vraagt: ‘Hoe moet ik dit spelen?’, dan zeg ik standaard: ‘Dat weet ik niet: jij bent acteur’. Ik zeg dat omdat ik hen wil dwingen zelf na te denken. Zelf te zoeken. Uit te proberen. Zelf mee maken. En als dat lukt, dan tillen jongeren de voorstelling zoveel hoger op dan ik in mijn stoutste dromen had kunnen vermoeden.”

ZIET

“Veel jongerentheatervoorstellingen hebben dezelfde soort ingrediënten: de jongeren spelen altijd zichzelf of over zichzelf. Ze spelen in hun eigen kleren; de vierde wand wordt altijd doorbroken en ze vertellen het liefst geen verhaal met een kop en een staart. Ik vind dat een gemiste kans. Jongeren kunnen zoveel meer dan alleen zichzelf spelen.”

VINDT

“Dat we met jongeren verhalen moeten blijven vertellen. De illusie, de verbeelding, de transformatie, dat is wat ik bij jongeren wil zien. Het podium is het paleis van de leugen. En in dat paleis is werkelijk alles mogelijk.”

HOOPT

“Op een terugkeer van de illusie in het jongerentheater.”

**‘WE MOETEN MET
JONGEREN VERHALEN
BLIJVEN VERTELLEN.’**

HANNA TIMMERS (1987)

- Studeert in 2010 af als theaterdocent aan de Theaterschool Amsterdam
- Werkt onder andere als coördinator jongerenprojecten bij Theater Na de Dam, educatiemedewerker en artistiek coördinator van Urban Stories bij NTJong en als regisseur bij het Jeugdtheaterhuis

ZEGT

“Ik leer jongeren nadenken. En ik denk hardop met ze mee. Essentieel is voor mij hun commitment. In welke situatie dan ook. Of dat in een les is, of tijdens het maakproces van een voorstelling: ik wil dat jongeren zich verbinden met de inhoud. Dat ze zich verhouden tot het verhaal. Dat rücksichtslos werken, vanuit inhoudelijke bevoegdheid en niet zo zeer op speltalentontwikkeling, is de reden waarom ik graag met jongeren werk.”

ZIET

“Ik vind dat binnen jeugdtheaterscholen de grenzen meer opgezocht mogen worden. Méér maken zonder dat het per se een toegankelijke voorstelling oplevert. Dat je spelers ziet en denkt: ‘Naar jullie wil ik luisteren’. In al mijn voorstellingen zijn de spelers ‘bigger than themselves’. Ik laat ze altijd in hun kracht staan. Mijn spelers zien er ook altijd mooi uit. Geen meisjes van 14 in witte onderbroeken.”

VINDT

“Ik zou graag meer ateliers zien. Werkplaatsen waar jongeren hun talenten kunnen onderzoeken zonder dat de focus al te veel ligt op het ontwikkelen van speltalent. Dat is ook belangrijk, alleen, ik vind dat je er zorgvuldig mee moet omgaan. Niet alle ontwikkeling hoeft talentontwikkeling te heten. Samen zoeken naar hoe je je verhoudt tot de wereld. Dat is voor mij ontwikkeling”.

HOOPT

“Dat geen enkele theatergroep of jeugdtheaterschool het meer heeft over ‘mijn’ jongeren. Een jongere is geen eigendom. Ik verwijs veel door, maar ik merk dat dat niet vanzelfsprekend is. Ik hoop op meer mobiliteit. Open-source. Dat jongeren steeds op andere plekken kunnen maken. Wij als makers kennen het landschap. Laten we daarom vooral gids zijn.”

“NIET IEDERE
ONTWIKKELING HOEFT
TALENTONTWIKKELING
TE HETEN.”

_fotografie Brechtje Keulen

MICHIEL SOETE (1986)

- Studeert in 2008 af aan de RITCS, de media- en theaterschool in Brussel
- Is theatermaker, regisseur en decorontwerper van o.a. jongerenvoorstellingen

ZEGT

“Ik doe nooit iets met een bestaande tekst. Ik creëer het liefste samen met de jongeren een wereld. Een desolate plek die tot de verbeelding spreekt. Samen met de jongeren onderzoek ik die plek. De wereld is een arena, een bokswedstrijd. Welke rol speel je? Ik ben een enorme fan van de rookmachine op toneel: veel rook, beetje licht en je hebt meteen een lekker sfeertje.”

ZIET

“Jongeren staan open. Zijn nog niet gevormd. Die willen veel doen wat je vraagt. Niet te veel praten, maar uitproberen. ‘Kom, we gaan het doen’ zeg ik dan. Ik houd van hun energie, de heftigheid waarmee ze leven en hun leven beleven, zowel positief als negatief.”

VINDT

“Professioneel theater met jongeren is veel te braaf. Ik zie veel clichés. Vaak komt men niet verder dan de pubertijd. Maar er is toch een volgende stap? ‘Come on’ denk ik dan. Durf eens verder te gaan. Behandel ze als professionele acteurs en je overstijgt het plezante. Leg de lat hoog. Durf hoger in te zetten. Wees bereid risico te nemen!”

HOOPT

“Op minder braaf theater!”

“BEHANDEL JONGEREN
ALS PROFESSIONELE
ACTEURS EN JE OVERSTIJGT
HET PLEZANTE”.

SANNE VERKAAIK (1987)

- Studeert in 2011 af als docent dans aan de Theaterschool Amsterdam
- Is regisseur en projectcoördinator bij PeerJonG, de jongerenafdeling van De PeerGroup Locatietheater Noord-Nederland. Daarnaast is ze freelance regisseur bij verschillende theatergroepen en festivals.

ZEGT

“Ik ben een kijker. Ik denk in beelden. In sfeer. Daarom werk ik graag op locatie. Er is vaak helemaal niets als we ergens gaan werken. Geen toilet, geen koffie, geen warmte. Letterlijk niet omdat het koud is, figuurlijk niet omdat we nog moeten uitvinden hoe we met elkaar gaan werken. Pas als aan die voorwaarden zijn voldaan, kunnen we theater gaan maken.”

ZIET

“Ik merk dat er steeds diverser jongerentheater wordt gemaakt. Toen ikzelf op de jeugdtheaterschool zat, maakte je op het eind een grote voorstelling die vaak gericht was op zo goed mogelijk spelen. Nu is die grote eindvoorstelling minder heilig. Er zijn kleinere projecten voor in de plaats gekomen, met verschillende theatermakers, gericht op het kunnen van de jongeren zelf.”

VINDT

“Niet iedere jongere heeft talent. Daar wil ik altijd eerlijk in zijn. Maar dan de beeldvorming: jongeren leren op televisie en door talentenwedstrijden dat het een paar weken kost om iets goed te kunnen. Dan zijn ze zanger of acteur. In mijn ogen voor velen een illusie. Theater gaat over het leven en om dat over te dragen op anderen, moet je leven. Dat kost soms tijd. Ik gun jongeren om in eerste instantie niet teveel druk te ervaren en vooral van alles te beleven.”

HOOPT

“Het is mijn verantwoordelijkheid als maker om jongeren ‘aan te zetten’. Ze te verleiden. Om van die jongeren leuke, actieve mensen te maken. Als ik onze pogingen en ons gedonderjaag vorm kan geven in een beeldende voorstelling, dan is mijn missie als maker geslaagd.”

—
**“NIET IEDERE
JONGERE HEEFT
TALENT.”**

—fotografie Liam Kuiper

HAIDER AL TAMIMI (1979)

- Is danser, acteur en regisseur van vele jongerenvoorstellingen
- Nu artistiek leider van theatergroep Kloppend Hert (Gent)

ZEGT

“Ik wil met die gasten werken. Punt. Jongeren met een andere achtergrond komen vaak lastig in contact met theatergezelschappen. Als ik hen daarbij kan helpen...graag! Theater legt zoveel talenten bloot. Dat wil ik niemand ontfeggen. Ook als dat talent buiten het theater ligt. Als jij via theater ontdekt wat jouw plek is in de wereld, dan is dat een gods-geschenk.”

ZIET

“Jongeren die zich moeten verontschuldigen voor terroristische aanslagen die door ‘geloofsgenoten’ zijn gepleegd. Dat merk ik op en dan wil ik daar een voorstelling over maken. Over sorry zeggen of waarom we sorry moeten zeggen. Hoe verhoud jij je als klein, menselijk individu tegenover de wereld en het universum? Het is de basis van iedere voorstelling die ik met jongeren maak.”

VINDT

“Ik maak voorstellingen die vanuit hun leefwereld vertrekken. Ik zou het liefste van iedere voorstelling een boek willen maken waarin alle gesprekken zijn opgetekend die je met ze hebt gevoerd. Ik vind het proces van maken heel belangrijk, een goed resultaat ook. Jongeren zijn de toekomst, zij zijn onze hoop op een betere, meer rechtvaardige wereld.”

HOOPT

“Ooit met jongeren een voorstelling te maken die zich voortdurend beweegt tussen theater en filosofie. Die alleen bestaat uit openbare werksessies en nooit tot een eindvoorstelling leidt. Simpelweg omdat de voorstelling nooit af zal zijn. Een constante work-in-progress.”

—
**“ALS JIJ VIA THEATER
ONTDEKT WAT JOUW
PLEK IS IN DE WERELD,
DAN IS DAT EEN GODS-
GESCHENK.”**

Dirk De Lathauwer is oprichter en artistiek leider van FABULEUS (B), productiehuis voor jong theater- en dans-talent uit Leuven (B).

Het subgenre voorbij!

Er gebeurt iets. Jarenlang werd theater met jongeren hoofdzakelijk gemaakt door idealistische makers of dramadocenten, die zich ten dienste stelden van de droom van (nog) niet professionele jongeren om op toneel te staan en van de ontwikkeling van hun talent. Regelmatig nodigde een gezelschap of een productiehuis wel eens een maker uit het avondcircuit uit om met jongeren aan de slag te gaan, maar de interessante makers die zelf op dat idee kwamen en het er goed van af brachten, waren schaars. Wellicht omdat het hen geen volwaardige volgende stap in hun artistieke parcours leek.

De jongste jaren viel er echter af en toe een productie met jongeren te beleven die echt potten brak en die zowel de aandacht trok van een volwassen publiek als van avontuurlijke makers. Deze producties (ik geef bewust geen voorbeelden, vul zelf maar in) hebben het subgenre 'jongerentheater' geëmancipeerd. Weg van het hokje van de educatie of het jeugdwerk of de amateurkunsten. Omdat het plots niet meer over een subgenre gaat, maar gewoon over fascinerende voorstellingen voor een heel breed publiek. Meer nog dan in de young adolescentliteratuur en -film is het publiek van theater vertolkt door jongeren al lang niet meer louter dat van hun leeftijdsgenoten.

Onder meer dankzij die bijzondere voorstellingen bedenken momenteel meer jonge én ervaren makers zelf dat de performers van hun volgende artistieke productie jongeren of kinderen moeten zijn. Hun drijfveren zijn misschien anders en éénmaliger dan die van de pioniers van het jongerentheater, maar ze zijn even goed toe te juichen. Weer andere jonge makers groeiden zelf artistiek op in het jongerentheater en hebben geen schroom om met jongeren aan artistieke producties te werken. Hun producties zullen nieuwe bakens zijn die weer een generatie jongeren, docenten en makers zullen inspireren. Zij willen immers hun verlangen om iets belangrijks te vertellen delen met een groep ongepolijste en onbevangen jonge spelers of dansers. Ze zoeken de authenticiteit en de energie op van hun jonge performers om indringender met het publiek te communiceren. En dat publiek, dat wil niets liever dan geraakt worden, de passie en het engagement van die jongeren live ervaren en de frisse wind die zij door nieuwe en oude verhalen doen waaien meenemen naar huis.

Talent voor Theater? Kies voor de theateropleiding in Amsterdam Zuid!

Een theateropleiding kies je niet zomaar. Bij je keuze spelen veel factoren een rol. Bijvoorbeeld het niveau van je vooropleiding, de locatie van de school maar vooral de kwaliteit van de opleiding die je wilt gaan volgen.

Waarom zou je kiezen voor ons?

De theateropleiding van MBO College Zuid is onlangs uitgeroepen tot de beste theateropleiding van Nederland. Dit gebeurde in de MBO Keuzegids 2016. De criteria waarop de opleidingen werden beoordeeld zijn de lage uitvalcijfers, de kans op een diploma en de tevredenheid van de studenten.

Op de foto: Djamila Abdalla, een van de vele succesvolle alumni van de theateropleiding van MBO College Zuid. Ze speelde in de tv-serie en de bioscoopfilm van Spangas. Daarnaast is ze actief in Theatergroep DOX.

Niveau en duur van de opleiding

De theateropleiding is een voltijd MBO-opleiding op niveau 4. De opleiding duurt drie jaar. Met je diploma op zak kan je doorstuderend aan het hbo of aan het werk.

Wat leren wij je?

Met deze opleiding ontwikkel je je tot een veelzijdig speler (voor podia, film of animatiewerk) of maker en/of junior workshopdocent. Je ontwikkelt jouw eigen theatervaardigheden en werkt aan je toekomstig zelfstandig ondernemerschap.

Waar vind je ons?

De opleiding theater is samen met andere creatieve en kunstzinnige opleidingen gevestigd in MBO College Zuid. Deze nieuwe school bevindt zich tegenover de RAI aan de Europaboulevard 13 in Amsterdam.

Let op: meld je aan vóór 1 april, dan ben je op tijd om mee te doen aan de audities.

Ga voor meer informatie en om je aan te melden naar www.mbocollegezuid.nl

---

LANDELIJK KENNISINSTITUUT CULTUUREDUCATIE EN AMATEURKUNST (LKCA)

LKCA is het landelijk kennisplatform voor professionals, bestuurders en beleidsmakers in cultuureducatie en cultuurparticipatie. Via kennisdeling en onderzoek dragen we bij aan de kwaliteit van praktijk en beleid. LKCA stimuleert de professionele ontwikkeling van het veld door ontmoeting en debat. Ook bieden we advies bij vraagstukken op het gebied van cultuureducatie en cultuurparticipatie in brede zin.

Via informatienetwerken, conferenties en met digitale middelen verschaffen we inzicht in relevante ontwikkelingen op dit gebied, nationaal én internationaal.

LKCA draagt bij aan de ontwikkeling van beleidsprogramma's van de rijksoverheid voor cultuureducatie en actieve cultuurparticipatie en ondersteunt de uitvoering daarvan.

www.lkca.nl

PLATFORM THEATER

PLATFORM THEATER is een netwerk van én voor makers, docenten en instellingen met een gedeelde passie: het maken van theater met kinderen en jongeren. Omdat we er van overtuigd zijn dat het maken en spelen van theater leuk is, inspirerend is en je vormt als mens: als creatief mens, als sociaal mens en als kunstenaar. PLATFORM THEATER brengt professionals en instellingen met elkaar in contact om samen te blijven zoeken naar vernieuwing, inspiratie en kwaliteit, om doorstroom en talentontwikkeling te bevorderen, onderwijs en vrije tijd op elkaar af te stemmen en de beroepsopleidingen en het werkveld met elkaar in dialoog te houden. Zo zorgen we er samen voor dat ook de volgende generatie kan groeien door te spelen met mooi, ontroerend, dwars, vernieuwend en persoonlijk theater.

www.platform-theater.nl